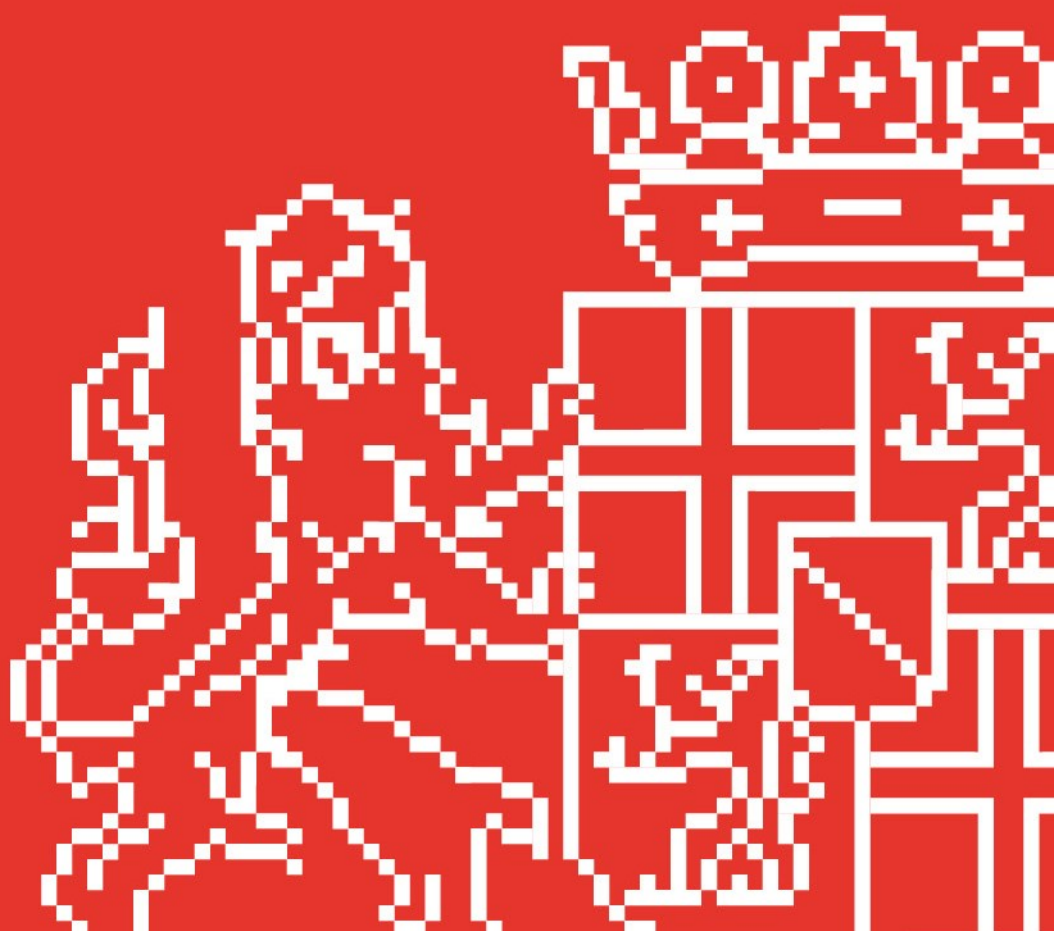

KADERNOTA 2023-2026

Publicatiedatum 25 mei 2022
Status Openbaar
Referentienummer [UTSP-1960005650-118](#)

Inhoudsopgave

1. Beeld op hoofdlijnen	3
1.1 Inleiding.....	3
1.2 Groeisprong Utrecht 2040.....	4
1.3 Actuele beleidsontwikkelingen met financiële gevolgen	6
1.4 Bestuurlijke ontwikkelingen	9
1.5 Organisatorische ontwikkelingen	10
1.6 Bijsturingsvoorstellen.....	11
1.7 Financieel beeld 2022.....	12
1.8 Financieel beeld 2023-2026.....	13
1.9 Financieel beeld 2030 en 2040.....	14
1.10 Meerjaren Investeringsplan (MIP)	14
1.11 Leeswijzer	15
2. Voorstellen 2023-2026 per programma	17
Programma 1. Ruimtelijke ontwikkeling.....	17
Programma 2. Landelijk gebied.....	20
Programma 3. Bodem, water en milieu.....	24
Programma 4. Energietransitie.....	24
Programma 5. Bereikbaarheid I – Algemeen.....	25
Programma 6. Bereikbaarheid II – Openbaar vervoer	27
Programma 7. Cultuur en erfgoed.....	31
Programma 8. Economie	33
Programma 9. Bestuur	36
10. Overzicht Overhead.....	39
Algemene middelen.....	41
Samenvatting voorstellen 2023-2026	42
3. Financieel meerjarenperspectief 2023-2026	43
3.1 Financieel meerjarenperspectief 2023-2026 incl. voorstellen programma's	43
3.1.1 A. Beginstand Kadernota 2023-2026	43
3.1.2 B. Voorstellen per programma	46
3.1.3 C. Saldo vóór dekking 2023-2026	46
3.2 Dekkingsplan	47
3.3 Meerjarenperspectief 2030 en 2040	48
4. Actualisatie begroting 2023 en kaders	51
4.1 Verbetering in begroting 2023	51
4.1.1 Indicatoren	51
4.1.2 Evaluatie samenwerkingsverbanden.....	51
4.2 Actualisatie van de kaders.....	51
4.2.1 Termijnkalender kaderstelling	51
4.2.2 Toe te passen indexatie cijfers	52

1. Beeld op hoofdlijnen

1.1 Inleiding

Voor u ligt de kadernota 2023-2026. De kadernota is de 'voorloper' van de begroting 2023. Aan de hand van geactualiseerde cijfers wordt een doorkijk gegeven naar de jaren 2023 tot en met 2026. Ook worden de (financiële) kaders voor de begroting 2023 bepaald.

Rekening houdend met de nieuwe Statenperiode die in 2023 begint, is de Kadernota terughoudend in het opvoeren van nieuw beleid. Tegelijkertijd hebben we de afgelopen tijd met behulp van het Groeisprong-traject vooruitgekeken en in kaart gebracht welke grote opgaven er op ons afkomen als het gaat om de thema's wonen, economie en gezondheid, natuur en recreatie, energie en klimaat en bereikbaarheid. En welke groeisprong in denken én omvang van de begroting de realisatie van deze opgaven van ons vraagt. Met deze uitkomsten in het achterhoofd, hebben wij gemeend om ten aanzien van drie onderwerpen een intensivering te doen tot aan de verkiezingen:

- Wonen; de woningbouwopgave blijft één van de grotere uitdagingen in onze provincie. Om tot de gewenste versnelling te komen van de juiste woningbouw geven we extra aandacht aan de groei- en verstedelijkingsopgaven in de drie Utrechtse regio's. Ondersteuning van gemeenten en corporaties en een stevige lobby bij het rijk horen daarbij. We trekken daarom het programma Versnelling woningbouw met € 7,6 miljoen door in 2025 en 2026.
- Mobiliteit; met de ontwikkeling van het openbaar vervoer, zowel op het gebied van reizigers als op investeringen en concessies, zorgen we dat de provincie in de toekomst goed bereikbaar blijft. We reserveren voor de verlenging van de OV-concessie, rekening houdend met de lagere reizigersaantallen voor een periode van drie jaar € 50 miljoen extra. Vanaf 2026 trekken we structureel € 6 miljoen meer uit voor de nieuwe OV-concessie.
- Groen; groen is de kwaliteit van de Utrechtse regio. Het ontwikkelen van natuur en beleefbaar en recreatief groen draagt bij aan de leefbaarheid. Er wordt daarom € 50 miljoen ingezet voor een impuls op Groen-Groei-Mee, het strategisch bosbeleid en het gemeenschappelijk landbouwbeleid. Vanaf 2026 wordt € 4 miljoen structureel extra uitgetrokken voor faunaschade en natuurbeheer.

De huidige begroting voorziet - ook in het laatste jaar - voor voldoende structurele ruimte om met de regio en het Rijk gesprekken aan te gaan over te maken verstedelijkingsafspraken voor een 'gezonde verstedelijking in de Metropoolregio Utrecht'. Bovengenoemde inzet sluit aan bij de omgevingsvisie die in 2021 is vastgesteld door Provinciale Staten. Hierin zijn duurzame, gezonde, veilige, bereikbare, vitale dorpen en steden en toekomstbestendige natuur en landbouw als belangrijke uitgangspunten benoemd voor een fijn woon- en leefklimaat in de provincie Utrecht.

Voorts zijn er tal van externe ontwikkelingen die onzekerheden met zich meebrengen. Geopolitieke en maatschappelijke ontwikkelingen zoals de oorlog in de Oekraïne, de stijgende energieprijzen en de voortschrijdende inzichten over gevolgen van de klimaatverandering, alsook de inzet deze gevolgen te beperken, zijn van invloed op de werkzaamheden van de provincie. Denk bijvoorbeeld aan de beschikbare middelen uit het regeerakkoord voor de energietransitie, de stikstof-reductie en het klimaat. Maar ook een mogelijke deelneming in Stedin, investeringen in infra en stijging van concessiekosten in het openbaar vervoer. Dit maakt dat het noodzakelijk is om blijvend rekenschap te geven van dergelijke externe ontwikkelingen. Daarbij is het belangrijk om als organisatie flexibel te zijn, om zo in te kunnen inspelen op de actualiteit en veranderende omstandigheden. We maken voor onze taken inzichtelijk wat de impact is en zullen u daarover in de programmabegroting nader berichten.

1.2 Groeisprong Utrecht 2040

Tegelijk met deze Kadernota 2023 ontvangt u van ons het rapport 'Groeisprong Utrecht 2040'¹. Dit rapport geeft inzicht hoe de ambities uit de Omgevingsvisie zich de komende jaren financieel kunnen vertalen. Er staat met nadruk 'kunnen', want als wij in de glazenbol achttien jaar vooruitkijken, zijn er heel veel onzekere variabelen. Wat doet de rente? Wat betekenen gerechtelijke uitspraken over natuur en stikstof voor het tempo van woningbouw? Kunnen we de mensen vinden om te helpen bij de realisatie van de energietransitie? Hoe groot wordt het Provinciefonds en op basis van welke criteria verdelen we dit jaarlijks bedrag over de provincies?

Al is het geen exacte voorspelling, het financieel model onder het rapport leidt wel tot inzicht over de bandbreedtes waarbinnen de toekomstige begrotingen zich tot en met 2040 mogelijk gaan begeven uitgaande van de gehanteerde aannames en veronderstellingen. En dat helpt ons bij het maken van investeringsbeslissingen vandaag, de lobby boodschap waarop we gaan inzetten en geeft een basis voor de gesprekken met Europa, Rijk, gemeenten en andere partners.

Financiële verkenningen van onze ambitieuze opgaven rondom bijvoorbeeld duurzame mobiliteit, of de forse woningbouwopgaven, of de investeringen in de omslag naar hernieuwbare energie, Groen-Groei-Mee en een gezonde economie laten de lasten in de begroting tot 2040 met zo'n 35 tot 45% groeien, afhankelijk van de gemaakte keuzes. Gemeten in 'euro's-Van-vandaag', dus los van inflatie. Daarbij komen mogelijk nog lasten voor opgaven die nadere uitwerking vragen, zoals de opgaven in het landelijk gebied (stikstof, natuur, klimaat, water) en energie.

Niet al die extra lasten zijn structureel van karakter. Sommige investeringen moeten we eenmalig doen, zoals de aankoop en afwaardering van gronden voor nieuwe natuurgebieden. En ook de eventuele bijdrage aan de onrendabele top van nieuwe woningen hebben een meerjarig incidenteel effect. Dat geldt ook voor een eventuele deelneming in energie-infrastructuur.

Maar er zijn ook structurele lasten, zoals het onderhoud en beheer van die nieuwe natuur. Of de jaarlijkse afschrijving op investeringen in hoogwaardige Openbaar Vervoervoorzieningen en fietspaden. En ook de exploitatie van het openbaar vervoer, of de kosten voor onderhoud en beheer van bus- en tramvoorzieningen zijn structureel van karakter. De structurele begrotingslast zal in de komende achttien jaar dan ook zo maar met 20% tot 25% groeien om al die nieuwe investeringen ook financieel duurzaam te kunnen beheren. TwynstraGudde raamt ze op tenminste € 75 tot € 100 miljoen per jaar².

De financiële prognoses laten ook zien dat de autonome groei van het aantal inwoners waarschijnlijk leidt tot hogere belastingopbrengsten, die kunnen oplopen tot structureel € 26 miljoen per jaar in 2040. De analyse maakt hoe dan ook een fors financieel tekort zichtbaar van structureel € 50 tot € 75 miljoen ergens in de komende jaren, nog los van de honderden miljoenen voor eenmalige lasten.

Terecht geven alle twaalf provincies op dit moment aan dat de omvang van het provinciefonds van nu € 2,5 miljard per jaar zal moeten groeien om provincies in staat te stellen in de komende jaren de jaarlijkse kosten van onderhoud, beheer en exploitatie te kunnen betalen van de investeringen die ze nu vaak deels met incidenteel fondsgeld van het Rijk kunnen doen.

Een stijging van het provinciefonds in de komende jaren naar € 3 tot € 3,3 miljard is daarvoor nodig. Een alternatief is dat provincies een ander belastinggebied krijgen met een potentieel hogere opbrengstcapaciteit.

¹ Het rapport 'Groeisprong Utrecht 2040' is opgesteld onder de verantwoordelijkheid en redactie van TwynstraGudde en de Rebelgroep en op 15 april 2022 opgeleverd aan GS.

² Management samenvatting rapport 'Groeisprong Utrecht 2040' pagina 4.

Bijvoorbeeld omdat alle volwassen mensen in de provincie gaan meebetalen aan de voorzieningen en niet alleen de eigenaren van een auto.

Een alternatief is ook bij te sturen op de huidige structurele begroting van ruim € 400 miljoen of binnen het huidige belastinggebied de opcenten van de motorrijtuigenbelasting extra te verhogen. We kiezen daar op dit moment niet voor.

Wat kan nu?

De provincie kan nu geen 'ja' zeggen tegen de complete aanleg van 'het Wiel met Spaken' of de aankoop van duizenden hectare groen. Maar we kunnen wel de eerste stappen maken op weg naar de invulling van onze ambities en autonome ontwikkelingen.

Ons huidig meerjarenbeeld in de Kadernota 2023 – 2026 eindigt met een positief structureel saldo van baten en lasten van € 9,4 miljoen. En ook in de hierin al opgenomen structurele ruimte voor kapitaalslasten voor openbaar vervoer zit dan nog voor € 3,7 miljoen ruimte voor de dekking van de kapitaalslasten van toekomstige investeringen.

De provincie kan dan ook zeker in gesprek met enerzijds de regio's Foodvalley, Amersfoort en U-16 en anderzijds het Rijk om te komen tot een versnellingspakket voor de woningbouw in onze provincie. Wij stellen PS voor dit regionale aanbod voor een gezonde verstedelijking Metropoolregio Utrecht de komende maanden in overleg met regio en Rijk uit te werken. Ons aanbod is dat de Metropoolregio Utrecht tot en met 2030 circa 85.000 nieuwe woningen realiseert. Onze vraag is een rijksbijdrage aan de noodzakelijke investeringen voor fiets- en OV-voorzieningen en wegen in de drie regio's. Die ramen wij voor Foodvalley, Amersfoort en U-16 op circa € 2,2 miljard. In absolute zin zullen de investeringen in de Regio Utrecht het grootste aandeel vragen; om en nabij 80 % van de investeringen.

De realiteit gebiedt te zeggen dat we ons aanbod doen en de vraag stellen in concurrentie met andere regio's die een beroep doen op dezelfde schaarse incidentele investeringsgelden van het Rijk. Wij denken dat de regionale bijdrage tussen de 20% en 25 % van het totale investeringsbedrag moet liggen, om een kans te maken op cofinanciering van Rijksmiddelen. De regionale bijdrage moet komen van gemeenten en provincie en wij stellen voor bij de gesprekken als basis te hanteren dat de provincie voor de helft van de regionale bijdrage wil gaan. Hoewel de gesprekken met Rijk en regio nog in de verkennende fasen zitten, komt dit voor de Provincie indicatief neer op € 220 tot € 275 miljoen aan investeringen. Bij een afschrijvingstermijn van 30 jaar komt dit neer op € 7,3 tot € 9,2 miljoen euro per jaar.

Een deel van de plannen zit al in onze begroting³ en daarom stellen GS u voor € 4 miljoen euro in het meerjarenbeeld te reserveren als dekking voor deze mogelijke extra regionale investeringsbijdrage. En in de besluit-tekst van het statenvoorstel vragen wij u ook mandaat voor het voeren van deze gesprekken.

Met een reservering van € 4 miljoen voor mogelijke toekomstige kapitaalslasten, voor € 3,7 miljoen te dekken uit de ruimte binnen het kapitaalslasten-plafond voor OV, resteert alsdan een positief geprognosticeerd saldo van baten en lasten van € 9,1 miljoen. Een deel daarvan is nodig voor de geprognosticeerde jaarlijkse lasten voor onderhoud, beheer en exploitatie van die nieuwe bezittingen. En een deel houden we gereserveerd voor overige investeringen. Dit wordt verder toegelicht in paragraaf 3.3 van deze Kadernota.

In deze Kadernota 2023 stellen GS ook voor om afgerond € 50 miljoen te storten in een bestemmingsreserve voor toekomstige investeringen in natuur. Van strategisch bosbeleid tot agrarisch natuurbeheer en van cofinanciering van het Leaderprogramma tot Groen-groeit-mee kunnen dan eerste belangrijke stappen worden gezet.

Ook voor ondersteuning van onze gemeenten, corporaties en inwonerinitiatieven bij het versnellen van de woningbouwopgaven stellen we voor de extra middelen voor uitvoering van het programma Versnelling Woningbouw vooraansnog tot en met 2026 eenmalig met € 7,6 miljoen te versterken. Van woningbouwplannen waar we komende jaren afspraken over maken, loopt de financiële dekking ervan vaker door tot en met 2026.

---

³ Zie de toelichting in paragraaf 3.3 van de Kadernota.

Met onze voorgestelde inzet om samen met de drie regio's en Rijk te komen tot een gezonde verstedelijking en versterken van groen in de Metropoolregio Utrecht in deze Kadernota menen wij een evenwichtig voorstel te doen voor de investeringsplannen in de gehele provincie. Evenwichtig naar de regio's en de domeinen waarop de groei zich moet voltrekken. Daarmee zetten we opnieuw belangrijke stappen voorwaarts om de ambities uit de omgevingsvisie te realiseren. Het geeft ons ook tijd om met het Rijk te kijken hoe we samen met andere provincies de armslag kunnen creëren voor verdere investeringen in de toekomst.

1.3 Actuele beleidsontwikkelingen met financiële gevolgen

In dit hoofdstuk is een aantal actuele beleidsontwikkelingen opgenomen die financieel gevolgen hebben voor de begroting 2023 en de meerjarenraming. Omdat er nog concrete besluitvorming moet plaatsvinden over deze beleidskeuzen zijn er geen ramingen opgenomen in de Kadernota. Bij de begroting 2023 zullen we hier verdere uitwerking aan geven. Gezien de dynamiek op deze dossiers kan het ook leiden tot latere voorstellen tot begrotingswijziging. Het lijkt ons daarom goed in deze Kadernota de ontwikkelingen wel alvast te schetsen.

Deelneming Stedin

Stedin is als netbeheerder verantwoordelijk voor het aanleggen, beheren en onderhouden van de gas- en elektriciteitsnetwerken in de provincies Utrecht, Zuid-Holland en Zeeland. Stedin is in eigendom van 44 gemeenten, waarvan slechts één Utrechtse gemeente.

De provincie heeft een forse ambitie voor de energietransitie. Zo is het doel om in 2030 minimaal 55% van het elektriciteitsgebruik in de provincie Utrecht hernieuwbaar op te wekken waarbij de energievoorziening afkomstig is uit duurzame bronnen op het eigen grondgebied. Ook zal verdergaande elektrificatie plaatsvinden in de mobiliteit (elektrisch vervoer) en gebouwde omgeving ((hybride) warmtepompen). Uit de systeemstudie naar energie-infrastructuur die we onlangs hebben laten uitvoeren bleek dat de investeringen op termijn ook noodzakelijk zijn voor de verwachte woningbouw en uitbreidingen van werklocaties.

De komende jaren zal de netbeheerder fors moeten investeren om aan de hogere eisen aan de elektriciteitsinfrastructuur te kunnen voldoen. Stedin wil de komende 10 jaar minimaal € 8 miljard investeren in de energienetwerken. Stedin wil de investeringen financieren met eigen inkomsten in combinatie met nieuwe leningen en met het aantrekken van aanvullende financiering door het uitgeven van nieuwe aandelen voor een bedrag van € 1,8 miljard.

Omdat er in het deel van het verzorgingsgebied van Stedin in de provincie Utrecht vrijwel geen aandeelhouders zijn, heeft Stedin onder andere de provincie Utrecht gevraagd om ook aandeelhouder te worden.

In het rapport Groeisprong Utrecht 2040 is onder het thema Energie en klimaat een deelneming van € 75 miljoen in de netwerkbeheerder als mogelijke investering genoemd. De komende periode wordt het verzoek van Stedin om als aandeelhouder te participeren beoordeeld. We willen dit vraagstuk breed beschouwen en afwegen welke investering leidt tot zoveel mogelijk publieke waarde. Ook andere (publieke-) organisaties zullen mogelijk de komende tijd bij de provincie aan de deur kloppen. In het najaar worden de resultaten daarvan aan uw Staten voorgelegd.

Positionering Trambedrijf

Op 16 maart 2021 hebben wij een besluit genomen over de opdrachtformulering aan een extern bureau voor het uitvoeren van een verkenning naar de strategische positionering van het Trambedrijf. Deze verkenning heeft als doel te komen tot een voorkeursvariant voor een toekomstige eigendoms- en governance structuur van het Trambedrijf.

In het najaar van 2021 en voorjaar van 2022 heeft deze verkenning plaatsgevonden. Op verzoek van Provinciale Staten zijn er drie werksessies geweest en zijn Provinciale Staten geraadpleegd op de tussentijdse resultaten van de verkenning.

De resultaten zijn ook meerdere malen besproken met een door ons ingestelde externe klankbordgroep. Deze klankbordgroep bestaat uit externen die hun sporen in het OV-domein en/of de politiek hebben verdiend.

Het doel van de externe klankbordgroep is om te reflecteren tijdens het proces waarbij de varianten vorm krijgen, maar ook tijdens het proces van besluitvorming.

Volgens planning neemt Provinciale Staten in het najaar van 2022 een principebesluit over een voorkeursvariant voor de positionering van het Trambedrijf, en geven de Staten opdracht tot het opstellen van een implementatieplan. De uiteindelijke keuze van Provinciale Staten heeft materiële invloed op de balans van de provincie Utrecht. Het materieel vast actief van het trambedrijf bedraagt eind 2021 € 415 miljoen op een balanstotaal van de provincie van € 925 miljoen. Dit is 45% van het balanstotaal. En mogelijk nemen de investeringen in OV-infra in de komende jaren zowel in absolute als in relatieve zin nog toe. Daarmee heeft de positionering van het Trambedrijf ook materiële invloed op de solvabiliteit- en liquiditeitspositie van de provincie Utrecht. En moeten investeringen in fondsen en deelnemingen (zoals mogelijk Stedin) ook steeds in dit bredere perspectief van het vermogensbeslag van OV-infra worden beschouwd. Mogelijke financiële consequenties van de voorkeursvariant worden in beeld gebracht bij het implementatieplan en meegenomen bij de Kadernota 2024.

Provinciefonds en nieuw belastinggebied decentrale overheden

In het Coalitieakkoord 2021-2025 'Omzien naar elkaar, vooruitkijken naar de toekomst' zijn de plannen van het Kabinet voor de komende kabinetsperiode aangekondigd. Deze plannen en de uitwerking ervan de komende jaren hebben een grote impact op de toekomstige financiële positie van de provincies.

In het Coalitieakkoord wordt het volgende gesteld: *“Om een stabielere financiering voor de medeoverheden te realiseren en hun autonomie te vergroten, wordt in de komende jaren een nieuwe financieringssystematiek voor de periode na 2025 uitgewerkt, waarbij de mogelijkheid voor een groter eigen belastinggebied wordt betrokken. Daarbij worden ook alternatieven voor de onroerendezaakbelasting (OZB) en de motorrijtuigenbelasting (MRB) in de beschouwing betrokken. In de huidige kabinetsperiode zal de financiering van de medeoverheden grotendeels worden vormgegeven via de accres systematiek.”*

De huidige financieringssystematiek en de maatregelen uit het coalitieakkoord leiden op korte termijn tot instabiele provinciale meerjarenbegrotingen die over de jaren qua omvang kunnen fluctueren. Daarnaast is de toekomstige financiële positie van provincies op de lange termijn onzeker. Gezien de grote maatschappelijke opgaven en transities in de fysieke omgeving, die tegelijk majeure investeringen en robuuste uitvoeringskracht van de provincie vergen, is het urgent en van groot belang zekerheid te verwerven over de structurele houdbaarheid van de financiële positie. Met de introductie van Betalen naar Gebruik - als een mogelijke vervanger van de MRB - en de instelling van fondsen voor de bekostiging van de grote maatschappelijke opgaven zien wij meer financiële onzekerheden voor de provincies op de (middel)lange termijn, die provincies op de (middel)lange termijn in zwaar weer kunnen brengen.

De provincies worden de komende jaren geconfronteerd met steeds hogere uitgaven. Niet in de laatste plaats komen deze uitgaven voort uit de grote maatschappelijke opgaven in de fysieke leefomgeving - specifiek de woningbouwopgave, de energietransitie en de stikstof-problematiek. Daarbovenop komen nog de toenemende kosten voor onderhoud aan en (vervangings)investeringen in infrastructuur, de bekostiging van onrendabele OV-lijnen en de investeringen in natuur. Dit geldt evenzo voor provincies met vermogen, die vanwege achterblijvende rendementen en/of afnemende reserves te maken hebben met een steeds beperkter financiële armslag. Bovendien verwacht het Rijk meer en meer dat provincies verplicht meefinancieren bij de infrastructurele rijksprojecten. Ook voor de andere maatschappelijke opgaven wordt steeds vaker cofinanciering gevraagd door het Rijk. De mogelijkheden voor cofinanciering worden door de maatregelen in het regeerakkoord echter geminimaliseerd. Provincies voelen de last op hun schouders zwaarder worden, maar voelen ook de verantwoordelijkheid groeien om al deze grote opgaven gezamenlijk te realiseren als autonome overheden. Als één overheid. Met een eigen solide belastinggebied en een houdbaar, stabiel provinciefonds voor de lange termijn.

De provincies voelen daarom de noodzaak om juist nú met het Rijk in gesprek te gaan en de dialoog aan te gaan over een meer solide financiering van provincies. De grote opgaven die als een sneltrein op provincies afkomen kunnen immers alleen gerealiseerd worden met goede financiële én bestuurlijke verhoudingen en dat is de boodschap die wij via het Interprovinciaal Overleg (IPO) willen overbrengen.

Nieuwe financieringssystematiek

Het nieuwe kabinet heeft in het coalitieakkoord opgenomen dat het streeft naar een nieuwe financieringssystematiek voor de provincies en gemeenten met ingang van 2026. De gezamenlijke provincies zijn daarom een traject gestart waarbij gezamenlijk met Rijk en gemeenten gewerkt wordt aan deze nieuwe systematiek. De minister van BZK heeft aangekondigd dat zij voor het zomerreces over dit onderwerp een contourennota naar de Tweede Kamer gaat sturen. Deze contourennota wordt gezien als een ontwikkelagenda voor de bestuurlijk-financiële verhoudingen in de komende kabinetsperiode. En zal naar alle waarschijnlijkheid primair gericht zijn op het uitwerkingsproces en mogelijk een aantal hoofdlijnen bevatten (onder anderen een nieuwe stabielere financieringssystematiek, toepassing normeringssystematiek (accres), eigen belastinggebied).

Herijking provinciefonds

Een ander proces dat samenvalt met dit traject betreft de herijking van het provinciefonds dat in opdracht van het ministerie van BZK wordt uitgevoerd door onderzoeksbureau Cebeon. Het nieuwe verdeelmodel dat daaruit volgt zal ook een rol spelen in die nieuwe financieringssystematiek en moet daarom in samenhang met de andere financieringsvormen worden gezien. Het IPO zal voor het einde van deze collegeperiode 2018-2022, dus uiterlijk in het najaar 2022, een besluit nemen over het nieuwe verdeelmodel. Het IPO heeft bij de Ministers van Financiën en BZK aangegeven de nieuwe verdeelmaatstaven te willen laten ingaan per 1 januari 2024. Dit betekent dat de financiële consequenties hiervan moeten worden meegenomen bij de Kadernota 2024-2027 en eventueel bij de coalitie-onderhandelingen na de verkiezingen van maart 2023.

Het interprovinciaal traject is er in eerste instantie op gericht dat de voorwaarden van de gezamenlijke provincies voor deze nieuwe financieringssystematiek staan vermeld in de contourennota. Deze voorwaarden zijn opgenomen in de brief die vanuit het IPO halverwege mei 2022 is verstuurd aan de fondsbeheerders. Vervolgens zal na het zomerreces de in de contourennota opgenomen voorwaarden samen met Rijk en gemeenten worden uitgewerkt en geconcretiseerd. Wij zullen uw Staten daarover blijven informeren en betrekken.

Provinciefonds – actuele ontwikkelingen

Voorstel tot bevrozing volume-deel accres

Tussen het Rijk en de decentrale overheden vindt minimaal twee keer per jaar overleg plaats over de financiële verhoudingen via het Bestuurlijk overleg financiële verhoudingen (Bofv). Deelnemers zijn de fondsbeheerders (ministerie van BZK en Financiën), de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG), het IPO en de Unie van Waterschappen (UvW). In het overleg van 23 maart 2022 is door de minister van BZK, samen met de staatssecretaris voor Fiscaliteit en Belastingdienst, het voorstel gedaan om het volume-accres van het gemeente- en provinciefonds voor de periode 2022-2025 vast te zetten. Dat voorstel had als oogmerk de stabiliteit van het geraamde accres te verbeteren, zodat gemeenten en provincies daar met hun begrotingspolitiek beter mee uit de voeten kunnen. Zowel het IPO als de VNG hebben middels een [brief](#) aan de minister aangegeven voor nu niet in te stemmen met dit voorstel. De belangrijkste redenen daarvoor zijn als volgt:

1. er is nog geen overeenstemming over de normeringssystematiek voor de berekening van de accessen;
2. de voorgestelde normeringssystematiek, die als basis dient voor het te bevroren volume-deel, is niet transparant;
3. het voorstel draagt niet bij aan meerjarige stabiliteit van inkomsten voor provincies en gemeenten, omdat die fluctuaties sterk speelt in de jaren ná 2025 waarin ook de opschalingskorting weer van kracht is.

Maartbrief

In de meicirculaire 2022 van het provincie- en gemeentefonds worden de meerjarige financiële effecten van het Coalitieakkoord verwerkt op basis van de Voorjaarsnota van het Rijk. Daarin worden ook de effecten verwerkt van de gemaakte afspraken in het Coalitieakkoord van Rutte-IV dat in december 2021 is gepubliceerd. Voor veel provincies en gemeenten komt die informatie te laat om tijdig hiervan een doorrekening te maken voor het eigen provinciale of gemeentelijke meerjarenperspectief in de Kadernota's. Om die reden is door de minister van BZK een brief gepubliceerd waarin de financiële effecten vanuit het Coalitieakkoord voor provincies en gemeenten inzichtelijk is gemaakt. Deze brief staat bekend als de '[Maartbrief](#)' en is op 6 april 2022 gepubliceerd. De

bedragen die in die brief zijn genoemd voor de provincie Utrecht zijn verwerkt in deze Kadernota. Dit is nader toegelicht in 3.1.1 A. Beginstand Kadernota 2023-2026.

Provinciaal belastinggebied – actuele ontwikkelingen

Compensatie derving opcenten elektrische voertuigen

Op 28 januari 2022 heeft de minister van BZK [een brief](#) gestuurd naar de Tweede Kamer en het IPO. Daarin geeft zij inzicht in de opbouw van de bedragen die betrekking hebben op de post “overige dossiers medeoverheden”, zoals genoemd in de financiële vertaling van het Coalitieakkoord. Deze middelen zullen bij de besluitvorming over de Voorjaarsnota van het Rijk worden toegekend aan de decentrale overheden. Voor de provincies betreft dit twee posten:

1. Uitvoeringskosten Omgevingswet provincies: totaal € 5 miljoen t/m 2024;
2. Compensatie gedeelde opcenten als gevolg van vrijstelling MRB elektrische voertuigen: totaal € 372 miljoen t/m 2024.

De compensatie van de gedeelde opcenten zal worden verdeeld tussen de provincies op basis van de verdeelsleutel die is opgenomen in het [rapport](#) van de Raad voor Openbaar Bestuur (ROB) van mei 2020. Via het IPO is inzicht verkregen in wat dit voor de provincie Utrecht betekent. Die bedragen zijn verwerkt in deze Kadernota. Dit is nader toegelicht in 3.1.1 A. Beginstand Kadernota 2023-2026.

1.4 Bestuurlijke ontwikkelingen

De samenleving verwacht dat overheden bezig zijn om de urgente maatschappelijke problemen op te lossen waar Nederland de komende jaren voor staat met betrekking tot: klimaat, energie, landbouw, stikstof, woningbouw, mobiliteit, arbeidsmarkt, circulaire economie en natuur en biodiversiteit. De aanpak van al deze opgaven moet zo toekomstvast mogelijk plaatsvinden. Ook provincies staan hiervoor aan de lat. De aanpak van de elkaar rakende grote maatschappelijke opgaven zal nog vele jaren doorlopen.

Zorgwekkend daarbij is dat maatschappelijke tegenstellingen en scheidslijnen in de samenleving scherper worden. Het “maatschappelijk onbehagen” neemt toe. Dit beïnvloedt mede de maatschappelijke discussie over de aanpak van de grote opgaven. Voor de provincies heeft de aanpak een hoge prioriteit. Echter, het realiseren van de opgaven is een gezamenlijke taak van alle overheden, waarbij ook maatschappelijke partijen betrokken moeten zijn.

Duidelijk is dat een integrale benadering van de opgaven en het koppelen aan een bredere ontwikkelagenda noodzakelijk is. En dat vraagt om een verbindende en gebiedsgerichte benadering. Voorwaardelijk daarbij is de benodigde verbetering van de (inter)bestuurlijke en financiële verhoudingen, waaronder de gezamenlijke uitvoering van taken en opgaven succesvol kan zijn. De bestuurlijke en financiële verhoudingen zijn immers in de loop van jaren scheefgegroeid. De gezamenlijke taak waar de overheden bij de opgaven voor staan uit zich ook in de wens van het college van GS tot samenwerking. We pakken de opgaven gezamenlijk met gemeenten, waterschappen en andere partijen op. We gaan het gesprek met elkaar aan en werken waar mogelijk samen vanuit gelijkwaardige rollen.

Met het verschijnen op 15 december 2021 van het Coalitieakkoord 2021-2025 (“Omzien naar elkaar, vooruitkijken naar de toekomst”) kwam nog niet de gewenste duidelijkheid over hoe het kabinet uitwerking wil geven aan de bestuurlijke en financiële randvoorwaarden die horen bij een gezamenlijke en succesvolle aanpak van de urgente en complexe maatschappelijke opgaven, en de aanpak van het maatschappelijk onbehagen. Uitwerking ligt bij de minister van BZK. Met de Hoofdlijnenbrief van de minister (24 januari 2022), het debat dat naar aanleiding daarvan heeft plaatsgevonden en de aanbiedingsbrief “Bouwstenen beleidskader decentraal bestuur”, is duidelijkheid gekomen in de belangrijke vraagstukken voor het openbaar bestuur die het ministerie gaat oppakken. De vraagstukken betreffen de bestuurlijke en financiële verhoudingen, maar richten zich ook op de toenemende maatschappelijke onvrede en “afhakend Nederland”. En zijn -zoals eerder gezegd- voorwaardelijk voor de gewenste gezamenlijke aanpak van de van de grote maatschappelijke opgaven.

Thema's waar de minister uitwerking aan gaat geven:

- Constitutionele toetsing; arbitrage bij geschillen tussen overheden; sterkere positie minister van BZK ten opzichte van andere ministeries bij decentralisatie.
- Een stabiele en toekomstbestendige financiering van de medeoverheden (waaronder herijking provinciefonds en toekomst eigen belastinggebied).

- Het decentraal bestuur in zijn kracht zetten, zodat het zijn taken naar behoren kan uitvoeren door het opstellen van uitvoeringstoets decentrale overheden waarmee effecten van nieuw beleid voor medeoverheden aan de voorkant inzichtelijk gemaakt worden. En een door het kabinet vastgesteld beleidskader decentraal bestuur dat in brede zin de uitgangspunten en toetsstenen bevat voor de keuze tussen de verschillende bestuursvormen.
- Bescherming van de democratische rechtsstaat en investeren in een vitale democratie; een veerkrachtige samenleving met weerbare en integere bestuurders, politici en ambtenaren.

De minister gaat over haar inzichten en over de aanbevelingen uit recente adviezen en rapporten, het gesprek aan met de koepels van de decentrale overheden. Hier kunnen de provincies via het IPO dus mede vorm aan gaan geven. Daarna zal de minister de Kamer voor de zomer informeren via o.a. een zogenoemde “Contourenbrief”.

1.5 Organisatorische ontwikkelingen

De COVID-19 pandemie heeft er in 2020 toe geleid dat wij als organisatie van het ene op andere moment zijn overgestapt van ons ‘oude normaal’ met grotendeels op kantoor werken, naar een situatie waarin we vrijwel uitsluitend op afstand werkten. Het jaar 2021 heeft veelal in hetzelfde teken gestaan, hoewel we ook zijn aangekomen in de fase waarin hybride werken vorm krijgt. De eerste ervaringen zijn opgedaan en zetten zich voort in 2022. Al doende leren we om dit nieuwe “normaal” vorm te geven. Vanuit de behoefte om als provincie een bijdrage te leveren aan de opvang van vluchtelingen uit Oekraïne stellen we in 2022 ons huis open voor opvang. De actualiteit blijft daarmee een beroep doen op onze flexibiliteit en aanpassingsvermogen. Dat past bij de wendbare organisatie die we willen zijn.

Onze uitdagingen op korte en langere termijn en onze ambitie is beschreven in het concernplan, de domein- en teamplannen, opgesteld in 2021. We maken in 2022 tijd om te ontwikkelen en te veranderen in lijn met deze ambitie. Richting, sturing, samenhang en rust zijn daarbij onze ankerpunten. Vanuit rust en gericht op samenwerking werken we aan een toekomstgerichte en wendbare organisatie. Om de komende periode verder invulling te geven aan de opgave voor een vitale organisatie uit het coalitieakkoord bouwen we aan duurzame inzetbaarheid. Want, organisaties die inzetten op duurzame inzetbaarheid kunnen beter omgaan met de veranderende omstandigheden op de arbeidsmarkt; zien de werkprestaties verbeteren en het werkgeluk verhogen; benutten talent beter en ervaren minder ziekteverzuim en verloop van personeel. Onderstaande figuur geeft onze vier invalshoeken van duurzame inzetbaarheid weer: loopbaan & arbeidsmobiliteit, leren & ontwikkelen, organiseren van werk & privé, gezondheid & vitaliteit. Speerpunten voor 2022 en 2023 zijn wendbaar organiseren (loopbaan & arbeidsmobiliteit), elke dag leren (leren & ontwikkelen), bevorderen van eigenaarschap binnen het hybride werken (organiseren van werk & privé) en werkgeluk (gezondheid & vitaliteit)

1.6 Bijsturingsvoorstellen

In deze Kadernota wordt ingezet op belangrijke opgaven voor de toekomst; Wonen, Groen en Mobiliteit. Dit zal veel extra middelen vragen. Bij de jaarrekening 2021 constateerden we ook dat de Provincie uiteindelijk fors minder uitgaf dan begroot. En hoewel er vaak aanwijsbare redenen waren voor de vertraging of onderbesteding, en sommige uitgaven net iets later in de tijd alsnog gedaan worden, zien we het verschijnsel van onderbesteding al meerdere jaren terug in de jaarrekeningen. Op uw verzoek doet GS dan ook voorstellen tot bijsturing binnen de huidige begroting. Bij de beoordeling van de vele voorstellen zijn daarbij de volgende keuzes gemaakt:

Extra benodigde formatie

In de voorstellen zoals opgenomen in hoofdstuk 2 is in een aantal programma's extra benodigde formatie opgenomen voor de uitvoering van de beleidsdoelen. Het gaat hierbij om 24 fte extra met een geraamde loonsom van circa € 2,6 miljoen. De dekking van deze extra noodzakelijke formatie wordt concernbreed gezocht binnen de beschikbare materiële- en of personele budgetten van de programma's. Ofwel; hier wordt budgettair neutraal bijgestuurd. De concrete verwerking geschiedt in de programmabegroting 2023.

Beperkte indexering budgetten

De hoge inflatie van dit moment raakt direct de inzet en uitvoering van budgetten in onze begroting. Het Centraal Planbureau raamt in haar update 'verkenningen middellange termijn' van maart 2022 een algemeen jaarlijks indexcijfer tot en met 2025 van 2,9% en daarna van 2,1%. Als de inflatie zich in de komende jaren zo zou voltrekken zou een budget van € 100 in 2022 moeten groeien tot € 111,2 in 2026 om dezelfde 'koopkracht' te hebben. Toch stellen wij voor de materiële budgetten binnen onze begroting in het meerjarenbeeld nu niet te indexeren. Gekozen is om de indexering van deze budgetten op te lossen binnen de bestaande middelen.

Voor de overige budgetten zoals loonkosten is de stelpost loon- en prijscompensatie opgehoogd. Voor de investeringsprojecten die in uitvoering zijn genomen en nog niet zijn afgerond heeft in lijn met de nieuwe Nota Investeren een indexering plaatsgevonden van de kapitaalslasten.

Taakstelling € 2,4 miljoen

De structurele taakstelling van € 2,4 miljoen vanaf 2023, vastgesteld door uw Staten in de Kadernota 2022-2025 en bij de begroting 2022, wordt concreet ingevuld in de programmabegroting 2023.

Voorstellen 2023-2026

Omdat in 2023 de nieuwe Statenperiode begint, is ervoor gekozen dit jaar alleen voorstellen op te nemen in de Kadernota die naar onze mening onontkoombaar zijn. Alle voorstellen zijn hierop beoordeeld. Daarbij is ook de keuze gemaakt om sommige verzoeken om extra middelen niet mee te nemen, maar hier ruimte te laten aan een nieuw college van GS en een PS, om hun eigen beleid en richting te bepalen. In paragraaf 3.3 Meerjarenperspectief 2030 en 2040 geven wij nader inzicht in mogelijke ontwikkelingen op de langere termijn die kunnen leiden tot hogere lasten en/of baten, maar nu nog niet zijn vertaald in het financieel meerjarenperspectief. Naast de onontkoombare voorstellen zijn ook voorstellen opgenomen om middelen te reserveren in bestemmingsreserves omdat het bestedingsritme daarvan momenteel nog niet vertaald kan worden naar concrete jaarschijven.

Hybride werken

Aan het begin van deze statenperiode heeft u bij de begroting 2020 besloten tot uitbreiding van de vaste formatie van de provincie met ongeveer 100 fte. Deze medewerkers zijn inmiddels daadwerkelijk bij ons in dienst gekomen en zij vragen daarmee ook om extra werkplekken. In 2020 was de gedachte dat wij hiervoor enkele leeggekomen verdiepingen in ons pand zouden betrekken met de eigen medewerkers. Door de opgedane ervaringen met het thuiswerken door de lockdown-maatregelen vanwege het COVID-19 virus, zetten wij momenteel echter in op een vorm van hybride werken. De medewerkers werken deels thuis en deels op kantoor. Dit vraagt wel investeringen in de inrichting van onze kantoren en de audiovisuele apparatuur en ICT ondersteuning. Ook vraagt het investeringen in voorzieningen bij de medewerkers thuis. Anderzijds zijn er lagere kosten voor woon-werkverkeer en hoeven we minder verdiepingen beschikbaar te houden voor onze eigen organisatie en kunnen we op termijn meer verdiepingen verhuren dan we anders zouden hebben gedaan. Feitelijk en organisatorisch is dit echter wel een forse bijsturingsmaatregel die het nodige zal vragen van onze organisatie. Door de keuze het komend jaar

drie verdiepingen beschikbaar te stellen voor de huisvesting van vluchtelingen uit Oekraïne is dit vraagstuk organisatorisch gecompliceerder geworden.

Extra baten in 2022 vooruitlopend op de Zomernota 2022

Op 28 januari 2022 heeft de minister van BZK [een brief](#) gestuurd naar de Tweede Kamer en het IPO. Daarin geeft zij o.a. inzicht in de compensatie gederfde opcenten als gevolg van vrijstelling MRB elektrische voertuigen in 2022. Voor Utrecht behelst dit een incidenteel voordeel van € 13,5 miljoen, waar in de begroting nog geen rekening was gehouden. Wij hebben deze meevaller betrokken bij de dekking van een te vullen OV reserve van € 50 miljoen voor de teruggelopen reizigers-opbrengsten. Dit wordt in hoofdstuk 2 bij het programma 6 Bereikbaarheid OV verder toegelicht.

Gesprek met het Rijk: artikel 2 Financiële Verhoudingswet

De Financiële verhoudingswet (Fvw) regelt de financiële betrekkingen tussen het Rijk en provincies en gemeenten. In de wet worden de regels en eisen aan de verschillende uitkeringstypen geregeld waarmee middelen aan decentrale overheden worden verstrekt. Het tweede artikel van deze wet luidt als volgt:

1. Indien beleidsvoornemens van het Rijk leiden tot een wijziging van de uitoefening van taken of activiteiten door provincies of gemeenten, wordt in een afzonderlijk onderdeel van de bijbehorende toelichting met redenen omkleed en met kwantitatieve gegevens gestaafd, welke de financiële gevolgen van deze wijziging voor de provincies of gemeenten zijn.
2. In de toelichting wordt tevens aangegeven via welke bekostigingswijze de financiële gevolgen voor de provincies of gemeenten kunnen worden opgevangen.
3. Over de toepassing van het eerste en tweede lid vindt tijdig overleg plaats met Onze Ministers.

Als er verwezen wordt naar dit artikel uit deze Fvw, dan wordt daarmee bedoeld dat het Rijk voldoende (structurele) middelen beschikbaar dient te stellen voor de taken die provincies en gemeenten in opdracht van het Rijk uitvoeren. Het eerder aangehaalde rapport van de Raad voor Openbaar Bestuur (ROB) over de compensatie voor derving van opcenten als gevolg van de MRB-vrijstelling voor elektrische voertuigen is bijvoorbeeld gebaseerd op dit wetsartikel.

In het Statenvoorstel bij deze Kadernota wordt het college opgedragen om het gesprek met het Rijk aan te gaan over een aantal taken waarvan wij van mening zijn dat er onvoldoende middelen ter beschikking zijn of worden gesteld. Met betrekking tot de drie grote transities in het ruimtelijk domein (natuur/landelijk gebied, wonen/bereikbaarheid, en energie/klimaat) dringt ook het IPO aan op het uitvoeren van een dergelijk onderzoek om op die manier ook de samenhang tussen de opgaven beter in (financieel) beeld te krijgen. De brief die het IPO hierover aan het Rijk (BZK, Financiën en I&W) heeft gestuurd is als bijlage gevoegd bij de Statenbrief 'Proces nieuwe financieringssysteem provincies' die gelijktijdig met deze Kadernota aan uw Staten is toegestuurd.

1.7 Financieel beeld 2022

Op 6 juli aanstaande ontvangt u van ons de Zomernota 2022 met een voortgangsrapportage over de activiteiten en financiën van de eerste vier maanden van dit jaar. Op uw verzoek hebben wij bekeken of er nog ontwikkelingen hebben plaatsgevonden in die eerste maanden die effect hebben op de Kadernota en Begroting 2023. Dit zou dan bovenal moeten gaan om structurele ontwikkelingen.

Op het moment van schrijven zien we die ontwikkelingen niet. Wél leggen we op basis van de laatste inzichten een nieuwe planning aan u voor van de investeringen met het MIP. Dit leidt tot lagere kapitaalslasten. Voor 2023 tot en met 2025 betekent dit een lagere structurele last van cumulatief € 22,5 miljoen. Omdat we ongeacht de planning van investeringen in de laatste jaarschijf van het meerjarenbeeld altijd de structurele kapitaallast opnemen van de reeds genomen investeringsbeslissingen, boeken we die in 2026 voor € 13,2 miljoen incidenteel tegen.

1.8 Financieel beeld 2023-2026

Prognose financieel meerjarenbeeld						
<i>Bedragen x € 1.000 (bij saldo bedragen is een "+" een overschot)</i>	2023	2024	2025	2026	Totaal	2026
	Incid. & struct.	Incid. & struct.	Incid. & struct.	Incid. & struct.	2023-2026	Structureel
Financieel meerjarig saldo bij Begroting 2022	-2.538	-3.823	-2.757	4.640	-4.478	6.290
Actualisaties						
Provinciefonds	14.793	22.046	25.373	19.307	81.519	19.307
Motorrijtuigenbelasting	14.553	14.570	10.718	17.127	56.968	17.127
Stelposten						
loon- en prijsstijgingen	-4.501	-8.392	-12.510	-19.800	-45.203	-19.800
Overige bijstellingen						
Inkomsten Waterschappen	500	500	500	500	2.000	500
Ruimte plafond Kapitaallasten Mobiliteit	5.561	5.398	11.538	13.155	35.652	-
Subtotaal bijstellingen op het meerjarig saldo bij Begroting 2022	30.906	34.122	35.619	30.289	130.936	17.134
Financieel meerjarig saldo bij start keuzen Kadernota 2022	28.368	30.299	32.862	34.929	126.458	23.424
Voorstellen						
1. Ruimtelijke ontwikkeling	6.095	95	3.895	3.895	13.980	95
2. Landelijk gebied	45.771	1.793	3.401	4.081	55.046	4.081
3. Bodem, water, milieu	-	-	-	-	-	-
4. Energietransitie	-	-	-	-	-	-
5. Bereikbaarheid I - Algemeen	47	137	160	2.006	2.350	2.006
6. Bereikbaarheid II - Openbaar Vervoer	26.279	1.779	1.798	7.807	37.663	7.807
7. Cultuur en erfgoed	1.095	1.695	95	95	2.980	95
8. Economie	550	550	876	100	2.076	100
9. Bestuur	1.569	1.648	960	660	4.837	660
10. Overzicht Overhead	1.714	1.714	1.714	1.714	6.856	1.714
Algemene middelen	-2.665	-2.492	-2.492	-2.492	-10.141	-2.492
Subtotaal voorstellen (extra lasten)	80.455	6.919	10.407	17.866	115.647	14.066
Financieel meerjarig saldo voor dekking	-52.087	23.380	22.455	17.063	10.811	9.358
Dekkingsvoorstel						
Inzet Saldireserve voor reserveringen Natuur en OV	74.910					
Subtotaal Dekkingsvoorstel	74.910				74.910	
Saldo Kadernota 2023-2026 na dekking	22.823	23.380	22.455	17.063	85.721	9.358

Zoals blijkt uit bovenstaand financieel beeld inclusief gevraagde extra middelen geeft het meerjarenbeeld een structureel sluitend beeld in 2026 van € 9,4 miljoen.

Het geprognosticeerd saldo van baten en lasten over de periode 2023 tot en met 2026 bedraagt cumulatief (voor dekking uit de Saldireserve) € 10,8 miljoen positief. Dit komt met name door de positieve saldi in de periode 2024 tot en met 2026. Het geprognosticeerd saldo van baten en lasten voor 2023 kent voor dekking vanuit de Saldireserve juist een negatief saldo van € 52,1 miljoen. Dit saldo is mede negatief door vier grote stortingen in reserves. Die worden toegelicht bij programma 1, 2 en 5 en behelzen reserveringen voor Groen-groeit-mee (€ 6 miljoen) strategisch bosbeleid (€ 24,3 miljoen), het gemeenschappelijk landbouwbeleid (€ 20,2 miljoen) en Openbaar vervoer vanwege de lagere aantallen reizigers (€24,5 miljoen). In de Kadernota stellen we voor het totaalbedrag van deze vier stortingen in reserves te onttrekken uit de Saldireserve. Daardoor eindigt het geprognosticeerd saldo van baten en lasten na bijsturing op € 22,8 miljoen positief.

1.9 Financieel beeld 2030 en 2040

Bij de behandeling van de Begroting 2022 is door uw Staten motie 96 '[Langetermijnstrategie](#)' aangenomen. Daarin verzoekt u ons om in 2022 te werken aan:

- De ontwikkeling van een strategische langetermijnbegroting inclusief financiële scenario's met een horizon van bij voorkeur 30, maar tenminste 10 jaar;
- Op basis van het proces rond de groeisporgbrief de kernopgaven te benoemen die in deze strategische langetermijnbegroting prioriteit krijgen;
- De contouren van de strategische langetermijnbegroting bij de kadernota 2023 aan de Staten te presenteren en deze vanaf de programmabegroting 2023 aan de P&C cyclus toe te voegen.

In het Statenvoorstel bij deze Kadernota, en in één van de vorige paragrafen in dit inleidende hoofdstuk 1, is aangegeven welke inzichten we hebben opgedaan op basis van het proces dat resulteerde in het rapport 'Groeisprong Utrecht 2040'. Daarbij is door ons ook aangegeven dat de thema's wonen, groen en bereikbaarheid via het openbaar vervoer onze prioriteit hebben. Daartoe zijn ook financiële voorstellen gedaan in deze Kadernota om eerste stappen te zetten die passen in onze eind ambities.

In de achterliggende maanden hebben we op intensieve wijze met uw Staten opgetrokken via informatie- en werksessies om te komen tot de inzichten die zijn verwerkt in het zojuist genoemde rapport. Het meerjarig vooruitkijken via beleidsinhoudelijke thema's, en die vervolgens vertalen naar een samenvattend financieel model, zien wij als een goede eerste stap in de ontwikkeling van het strategisch financieel vermogen van onze organisatie. In 2022 en daarna willen wij voortgaan op de ingeslagen weg, met daarbij specifieke aandacht voor de ontwikkeling van een langetermijnbegroting die dan onderdeel wordt van de reguliere P&C-cyclus. Afhankelijk van de uitkomsten van de bespreking van deze Kadernota en het daarbij gevoegde rapport van de Groeisprong, stellen wij voor om over de te hanteren uitgangspunten voor die langetermijnbegroting met uw Staten te spreken via de Financiële Audit Commissie. We beogen daarmee een breed gedragen uitgangskader op te stellen dat als basis zal dienen voor de op te stellen strategische langetermijnbegroting.

1.10 Meerjaren Investeringsplan (MIP)

Op 11 mei 2022 hebben uw Staten de Nota investeren, waarden en exploiteren vastgesteld. Met deze nota zijn de kaders en uitgangspunten vastgelegd over de wijze waarop omgegaan wordt met investeringen in de vaste activa en de bijhorende kapitaallasten. Een belangrijk instrument voor de investeringen is het Meerjaren Investeringsplan (MIP). In de nota investeren is aangegeven dat het MIP bij de Kadernota en de Programmabegroting aan uw Staten wordt voorgelegd. Het MIP wordt niet geïntegreerd in de Kadernota-stukken, maar is een belangrijke bouwsteen om te komen tot een inschatting van de kapitaalslasten in 2023 tot en met 2025 en structureel vanaf 2026.

Het MIP geeft inzicht in:

1. De voortgang van de huidige projecten en mogelijke wijzigingen;
2. De programmering van de voorgenomen investeringen in de verschillende fasen van projecten. Afgeleid hiervan vindt ook de besluitvorming plaats. Bij de Kadernota zijn dat onder andere principebesluiten verbonden aan de Initiatiefase;
3. De financiële ontwikkeling van de kapitaallasten.

Bij het MIP en dus de Kadernota stelt uw Staten ook vast welke projecten in studie worden genomen en uitgewerkt van initiatiefase naar definitiefase. En hoewel uw Staten in een later stadium zal besluiten of een project ook daadwerkelijk in uitvoering wordt genomen en de bijbehorende kapitaalslasten alsdan dienen te worden gedekt in de begroting, is het wel goed te realiseren wat de prognose waarde is van deze nu verder uit te werken projecten. Tenslotte maken we bij dit besluit tot uitwerking al plankosten en vraagt het ook capaciteit. En het zou zonde zijn deze kosten te maken als er niet een basis bereidheid is het project straks ook daadwerkelijk naar uitvoering te brengen. Het huidige structureel opgenomen kapitaallastenplafond voor (vaar)wegen is onvoldoende om alle studieprojecten naar uitvoering te brengen.

Mobiliteit

In paragraaf 3.1 van het MIP (pagina 7 en 8 van het MIP) ziet u dat dit gaat om 15 projecten met een voorlopige en indicatieve inschatting van de projectwaarde van in totaal € 78,4 miljoen voor het programma 5 Bereikbaarheid Algemeen. Er worden in het MIP geen voorstellen gedaan voor het in studie nemen van projecten in programma 6 Bereikbaarheid OV. Zoals in paragraaf 2.1 beschreven stelt GS uw staten voor in de komende maanden wel het gesprek met de regio's en het Rijk aan te gaan over een pakket "gezonde verstedelijking Metropoolregio Utrecht". Wij schatten in dat voor het succesvol kunnen afronden van die gesprekken en het ontvangen van een cofinanciering vanuit het Rijk op onze investeringsopgaven, onze eigen financiële ruimte voor investeringen moet worden vergroot. Omdat het nu nog gaat om verkennende gesprekken en er nog geen besluiten zijn genomen, ziet u de reservering voor een extra investeringsbedrag nu nog niet terug in het MIP. De eventuele dekking is wel te vinden in het structureel positieve saldo in het meerjarenbeeld van deze Kadernota. Ook worden geen voorbereidingskredieten aangevraagd voor het verder uitwerken van grote projecten.

In paragraaf 3.5.1 en 3.6.1 van het MIP ziet u de onderbouwing van de gevraagde extra middelen voor de indexatie van lopende uitvoeringsbesluiten. De totaalbedragen van deze indexering komt u in hoofdstuk 2 van deze Kadernota 2023 tegen bij de programma's 5 en 6.

In paragraaf 3.5.2 van het MIP ziet u in een tabel de 9 projecten binnen programma 5 Bereikbaarheid Algemeen waarvoor wij nu krediet aanvragen. Hiermee kunnen wij deze projecten voor wegen, fiets of verkeersveiligheid in uitvoering nemen. De gevraagde negen kredieten tellen op tot € 19.054.000.

In paragraaf 3.6.2 van het MIP ziet u dat er geen kredieten worden aangevraagd voor nieuwe OV-projecten, maar in paragraaf 3.6.3. wordt wel toegelicht waarom bij twee bestaande OV projecten om verruiming van krediet wordt gevraagd en waarom bij een project juist krediet kan vrijvallen. Dit gaat in totaal om € 3.245.000.

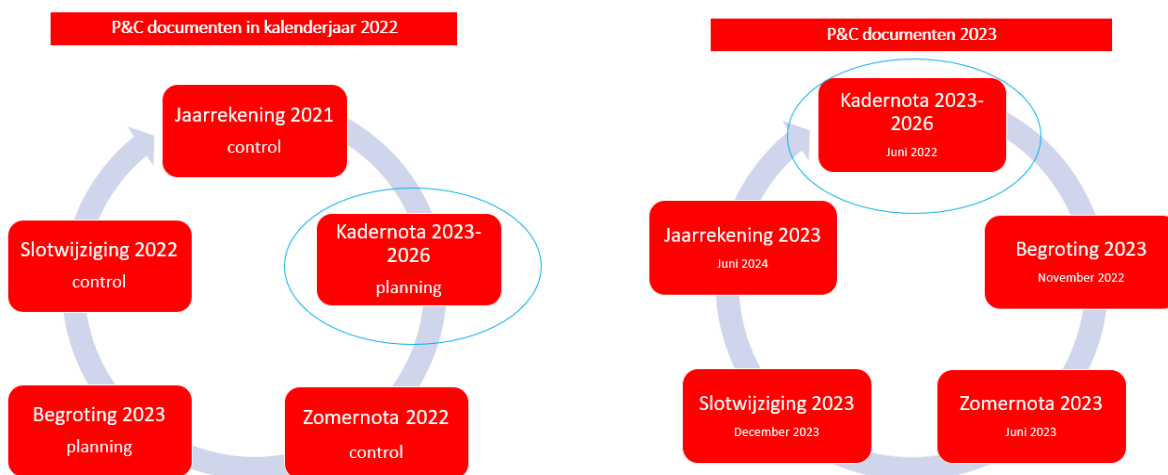
Bedrijfsvoering

In paragraaf 2.1 en 2.2 worden de kredieten voor ICT en Facilitair toegelicht, met als belangrijkste het krediet van € 2,25 miljoen voor de verbouwing van de verdiepingen 2, 5 en 6 van het provinciehuis.

1.11 Leeswijzer

Plaats van de kadernota in de planning & controlcyclus.

Provinciale Staten (PS) leggen de beleidskaders en de financiële kaders vast voor het college van Gedeputeerde Staten. Via de planning & control cyclus controleert u of het college de beleidsdoelstellingen binnen deze kaders realiseert. Het college stuurt en beheerst het realiseren van de beleidsdoelstellingen en de budgetten ook via de planning & control documenten. Via deze documenten legt zij verantwoording af aan PS. Schematisch weergegeven:

Met betrekking tot de cyclus in het kalenderjaar 2023 geldt dat dit mogelijk wijzigt, gezien het voorstel dat wij doen in het Statenvoorstel bij de jaarstukken 2021 om in dat jaar een extra tussentijdse rapportage te introduceren. Een voorstel daartoe ontvangt u later dit jaar bij de begroting 2023.

Verdere indeling Kadernota 2023-2026

Hoofdstuk 2 bevat de beleidsprogramma's en het Overzicht Overhead. Per programma is inzichtelijk gemaakt welke beleidsvoornemens er worden voorgesteld in deze kadernota inclusief de daarmee gepaard gaande bedragen.

Hoofdstuk 3 geeft inzicht in het financieel meerjarenperspectief 2023-2026 en 2030-2040 inclusief de voorstellen uit hoofdstuk 2 en het dekkingsplan.

Hoofdstuk 4 bevat enkele vernieuwingen die in de begroting 2023 worden opgenomen. Verder worden de gehanteerde kaders toegelicht.

Getal notatie

Over de bedragen die u in deze kadernota aantreft:

- Alle bedragen zijn in duizendtallen vermeld, tenzij anders vermeld;
- Een voordelige ontwikkeling staat als negatief bedrag (credit) vermeld, tenzij anders vermeld.

Webversie

De Kadernota 2023-2026 is digitaal te raadplegen via de planning & control [portal](#) van de Provincie Utrecht.

Formatie

Op verzoek van uw Staten hebben wij bij elk programma een indicatie van de huidige en gevraagde formatie (uitgedrukt in fte's) opgenomen. Dit zijn cijfers die op de hoofdlijnen zeker een goed beeld geven van de personele inzet per programma, maar ook niet 100 procent sluitend zijn. Sommige medewerkers werken voor meerdere programma's en aangezien wij binnen onze organisatie geen uren schrijven benaderen we enigszins forfaitair de verdeling van uren over de programma's. U moet die fte dan ook met die nuancering lezen; doch op de hoofdlijn geeft het goed beeld van de geplande capaciteit.

2. Voorstellen 2023-2026 per programma

In dit hoofdstuk zijn de voorstellen per programma opgenomen die beleidsinhoudelijk het kader vormen voor de opstelling van de Programmabegroting 2023. In ieder programma is opgenomen:

- Een financieel overzicht van de voorstellen;
- Per voorstel een toelichting met de vermelding van het beleidsdoel uit de doelenboom 2022.

Programma 1. Ruimtelijke ontwikkeling

#	1. Ruimtelijke Ontwikkeling	Fte	Incidenteel				Structureel			
			2023	2024	2025	2026	2023	2024	2025	2026
	Lasten	93	4.554	3.942	-	-	11.619	12.105	12.105	12.105
	Baten		-	-200	-	-	-262	-350	-350	-350
	Huidige meerjarenbegroting	93	4.554	3.742	-	-	11.357	11.755	11.755	11.755
	Herstructurering USP		1.000							
1.1	Dekking herstructurering USP uit bestaande middelen		-1.000							
1.2	Versnelling Woningbouw				3.800	3.800				
1.3	Groen Groeit Mee		6.000							
1.4	Formatie structureel	1					95	95	95	95
	Nieuwe voorstellen	1	6.000	-	3.800	3.800	95	95	95	95
	Totaal 1. Ruimtelijke Ontwikkeling	94	10.554	3.742	3.800	3.800	11.452	11.850	11.850	11.850

Voorstel 1.1	Herstructurering USP
Beleidsdoel	1.1. De ruimte voor maatschappelijke ontwikkelingen is in goede balans met de Utrechtse kwaliteiten

Op 6 december hebben de bestuurders van het UMC Utrecht, Ronald McDonaldhuis Utrecht, Universiteit Utrecht, gemeente Utrecht en provincie Utrecht unaniem hun voorkeur uitgesproken voor locatie A als vestigingslocatie van het Ronald McDonaldhuis Utrecht. Deze locatie heeft de meeste kans om een Ronald McDonaldhuis te realiseren dat aan alle wensen en eisen voldoet en daarnaast de impact op het werelderfgoed en de omliggende natuur minimaliseert. Er worden momenteel aanvullende afspraken gemaakt tussen de ontwikkelende partijen (Ronald McDonaldhuis en UMC Utrecht) en de overheden om een basis te leggen voor de stedenbouwkundige en financiële haalbaarheid. Als provincie hebben wij aangegeven hierin constructief mee te denken. Dit doen wij mede op basis van twee moties van PS: [PS2021OGV02](#) Amendement 23B Ronald McDonaldhuis (VVD) waarbij het belang van het Ronald Mc Donaldhuis wordt onderstreept en [PS2021OGV02](#) Motie 16 PS inzet voor het Ronald McDonaldhuis (PVDA e.a.) waarbij PS aangeeft zich in te zetten voor een geschikte locatie. Tevens hebben wij toegezegd (onder voorbehoud van uw goedkeuring) bereid te zijn samen met andere partijen een financiële bijdrage te leveren aan deze ontwikkeling (statenbrief 21-12-2021, 823CB0A0).

Momenteel wordt met UMCU en de gemeente Utrecht gewerkt aan een gezamenlijk voorstel voor het oplossen van de financiële opgave voor de tijdelijke huisvesting van het Ronald McDonaldhuis die met de gevonden oplossing noodzakelijk is. Uitgangspunt is daarbij dat meerdere partijen financieel bijdragen om dit mogelijk te maken. Wij achten een eenmalige provinciale bijdrage hieraan gerechtvaardigd omdat deze ontwikkeling een bijdrage levert aan provinciale doelen rondom mobiliteit (autoluw en goed bereikbaar Utrecht Science Park (USP), economie (doorontwikkeling USP) en erfgoed (borging en versterking van de kwaliteiten van de Hollandse Waterlinies). Wij hebben aangegeven u in het eerste kwartaal van 2022 aan te geven hoe wij als provincie hier invulling aan willen geven en dat u vanuit uw budgetrecht hierover een uitspraak kunt doen. Deze planning wordt niet gehaald omdat UMCU nog geen concrete onderbouwing heeft aangeleverd voor de te maken kosten. We reserveren daarom nu op voorhand € 1 miljoen voor 2023 waarbij via de jaarcyclus het bedrag en de tijdsplanning (zoveel eerder of later als nodig) nog kan worden aangepast op basis van een gedetailleerdere (financiële)planning. Wij stellen voor om het geraamde bedrag te dekken vanuit de reeds bestaande subsidieregelingen die budgettair beschikbaar zijn in de bestaande begroting.

Voorstel 1.2	Versnelling woningbouw
---------------------	-------------------------------

Beleidsdoel	1.3 Er is passende woonruimte die aansluit bij de woningbehoefte in de provincie Utrecht
-------------	--

Het huidige programma Versnelling Woningbouw loopt tot en met 2024. Daarvoor is – naast de structurele middelen van € 1,2 miljoen per jaar – additioneel € 3,8 miljoen beschikbaar gesteld voor de looptijd van het programma. Tot en met 2040 moeten jaarlijks tussen de 7.500 en 10.000 woningen gebouwd worden om de in de omgevingsvisie vastgelegde woningbouwaantallen te realiseren. Daarnaast krijgt de provincie een grotere rol in de woningbouwopgave met de vormgeving van de regiefunctie, zoals benoemd in de Nationale Bouw- en Woonagenda van het Rijk. Ook na de looptijd van het programma Versnelling Woningbouw blijft daarom inzet van de provincie nodig om de woningbouwopgave te ondersteunen. De inzet van additionele middelen wordt daarom vooralsnog verlengd voor de jaren 2025 en 2026; de financiële afspraken met betrekking tot de woningbouwplannen in de komende jaren heeft vaker ook consequenties voor de jaren 2025 en 2026.

Voorstel 1.3	Groen Groeit Mee
---------------------	-------------------------

Beleidsdoel	1.1. De ruimte voor maatschappelijke ontwikkelingen is in goede balans met de Utrechtse kwaliteiten
-------------	---

Groen is de kwaliteit van de Utrechtse regio, groei is de opgave. In het programma Groen Groeit Mee werken de provincie Utrecht, drie regio's (U10/ U16, het Utrechtse deel van Regio Foodvalley en de Regio Amersfoort) en vier waterschappen samen. Daarnaast zijn tal van andere organisaties betrokken. Zo bouwen we met elkaar een alliantie, waarin we samenwerken aan een gezonde leefomgeving en een aantrekkelijk vestigingsklimaat, waarin (recreatief) groen meegroeit met andere ontwikkelingen.

Als afronding van de eerste fase hebben alle overheden en een groot aantal betrokken organisaties op 7 februari 2022 het Groen Groeit Mee Pact ondertekend. Daarmee markeren de samenwerkende partijen de gedefinieerde ambities, de geïnventariseerde opgaven en onderschrijven zij het belang van een gezamenlijke inspanning om te komen tot realisatie.

Het doel is dat de Groen Groeit Mee opgaven ook daadwerkelijk in gebiedsontwikkelingen worden meegenomen. De geraamde investering voor de gehele opgave, waar we als Pact organisatie voor aan de lat staan, is fors. Daarom is de afgelopen periode op verschillende manieren ingezet op de relatie met en lobby richting onder andere het Rijk. Daarvoor is het ook belangrijk om een eigen financiële inzet te organiseren om te kunnen voldoen aan gevraagde cofinancieringseisen vanuit Haagse of Europese bronnen.

Momenteel is er enkel procesgeld beschikbaar (€ 250.000 per jaar). Voor de lange termijn wordt aangesloten op de Groeisprong 2040, maar voor de middellange termijn wordt nu een voorstel ingebracht in deze Kadernota.

In de uitwerking van het programma Groen Groeit Mee wordt ingezet op een gebiedsgerichte benadering. Daarnaast worden koppelkansen benut. Dit voorstel betreft een bedrag van € 6 miljoen die als volgt is onderverdeeld:

- € 4 miljoen voor de afgesproken voorbeeldgebieden voor cofinanciering:
  1. Kromme Rijn Linielandschap (Regio U10/ U16)
  2. Veenendaal west, Roode Haan en Overberg (Regio Foodvalley)
  3. Zuidelijke Eemvallei (Regio Amersfoort)
  4. Hollandse IJssel (HDSR, namens de Waterschappen)
- € 2 miljoen voor gebiedsontwikkelingen met kansrijke koppelkansen Groen Groeit Mee (i.r.t. stikstof, wonen en energietransitie). Het gaat daarbij met name om de zones rondom de Natura2000 gebieden, waar Groen Groeit Mee nu kansen kan bieden voor de landbouw aldaar. Alsmede voor een evenwichtige ontwikkeling van woningbouw en groen.

Het totale bedrag van € 6 miljoen wordt gestort in een bestemmingsreserve. De uitwerking vindt plaats in de Programmabegroting 2023.

De vier genoemde voorbeeldgebieden zijn voorgedragen door de regiopartners. De mogelijke groenopgaven zijn hiertoe in beeld gebracht en zullen samen met betrokken partners in de gebieden verder worden uitgewerkt. De bijdragen aan de voorbeeldgebieden zullen naar verwachting pas landen in de jaarschijven na 2023.

Omdat Groen Groeit Mee een samenwerkingsprogramma is, waarin meerdere partijen deelnemen, is het uitgangspunt dat ook de regiopartners (financieel) bijdragen. Door in deze Kadernota een voorstel op te nemen, willen we hen uitdagen om daarin mee te gaan. Ook wordt gewerkt aan eventuele cofinanciering van het Rijk, bijvoorbeeld via een regiodeal.

Bij voorkeur wordt een bijdrage geleverd aan de realisatie van meerdere soorten groen (zie de 13 legenda-eenheden rapport Opgaven in beeld Groen Groeit Mee). Uitgangspunt is dat een bijdrage geleverd wordt aan projecten verspreid over de provincie, bij meerdere gemeenten en waterschappen.

Voorstel 1.4	Formatie
Beleidsdoel	1.1. De ruimte voor maatschappelijke ontwikkelingen is in goede balans met de Utrechtse kwaliteiten

De extra nodige formatie wordt gedekt binnen de concernbrede beschikbare materiële budgetten en uitgewerkt in de Programmabegroting 2023. Deze keuze is toegelicht in hoofdstuk 1.6 Bijsturing.

De extra formatie is nodig voor het Geografisch Informatie Systeem (GIS) Natuur.

Programma 2. Landelijk gebied

#	2. Landelijk Gebied	Incidenteel				Structureel				
		Fte	2023	2024	2025	2026	2023	2024	2025	2026
	Lasten	122	28.186	3.263	1.613	-	47.685	45.345	45.345	45.345
	Baten		-7.946	-1.373	-1.613	-	-71	-71	-71	-71
	Huidige meerjarenbegroting	122	20.240	1.890	-	-	47.614	45.274	45.274	45.274
2.1	Open-eind-regeling faunaschade						834	1.439	1.439	1.439
2.2	Budget investeringen Strategisch bosbeleid	1	24.260							
2.3	Subsidiering natuurbeheer							1.608	2.288	
2.4	GLB-NSP	1	20.150							
2.5	Formatie structureel	3					354	354	354	354
2.5	Formatie incidenteel	2	173							
	Nieuwe voorstellen	6	44.583	-	-	-	1.188	1.793	3.401	4.081
	Totaal 2. Landelijk Gebied	129	64.823	3.780	-	-	97.604	94.134	97.350	98.710

Voorstel 2.1 Open-eind-regeling faunaschade

Beleidsdoel 2.2 De kwaliteit van de natuur is goed/divers en veerkrachtig

Met het Bestuursakkoord natuur van 20 september 2011 zijn de provincies sinds 1 januari 2012 beleidsmatig en financieel verantwoordelijk voor het voormalige Faunafonds en de open-eind-regeling faunaschade. Met de inwerkingtreding van de Wet natuurbescherming (Wnb) zijn de provincies dat ook wettelijk gezien artikel 6.1 Wet natuurbescherming. In voorkomende gevallen verlenen provincies tegemoetkomingen in (landbouw)schade aangericht door van nature in het wild levende beschermde soorten. Over de toepassing daarvan zijn interprovinciaal vaste gedragsregels afgesproken en vastgelegd in beleidsregels. Deze worden door de unit Faunazaken van onze werkorganisatie Bij12 uitgevoerd (Beleidskader Wnb PS 12-12-2016). De raming is gebaseerd op de uitgekeerde vergoedingen die grondgebruikers de afgelopen jaren hebben gekregen op basis van het provinciale fauna schadebeleid (tegemoetkomingen faunaschade, ganzenregeling en dassenovereenkomsten).

De schade-uitkeringen zijn niet met zekerheid te voorspellen en afhankelijk van veel factoren, zoals het aantal aanvragen, aantal schadeveroorzakende dieren, het weer en de gewasprijzen. Ook vallen de taxatiekosten - om de hoogte van de faunaschade vast te stellen - onder deze kosten. De belangrijkste factoren voor de oplopende kosten voor tegemoetkomingen in schade zijn de toenemende droge stofprijzen van het gewas en een toename van het aantal aanvragen om een tegemoetkoming in de schade. Sinds 2017 zijn de tegemoetkomingen in de landbouwschade gaan stijgen. Na enkele tussentijdse incidentele ophogingen van de begroting heeft de Unit Faunazaken van Bij12 in september 2021 de raming van de uitgaven bijgesteld van structureel € 1.650.000 naar een bedrag van € 3.089.000 per jaar. De structurele verhoging bedraagt daarmee dus € 1.439.000 per jaar. Aangezien het budget voor 2023 al incidenteel was verhoogd met € 605.000, is in het jaar 2023 'slechts' € 834.000 nodig. Het identiek geraamde tekort over 2022 zal in de Zomernota 2022 worden meegenomen. Er is in deze budgetverhoging nog geen rekening gehouden met de mogelijk verdere doorstijging van bijvoorbeeld droge stofprijzen van het gewas. Daarnaast ontstaat door recente gerechtelijke uitspraken die raken aan de uitvoering van beheer en schadebestrijding het financiële risico dat het aantal schademeldingen en de omvang van de schade per melding kan toenemen. Het is op dit moment nog te onduidelijk wat de precieze financiële effecten hiervan zullen zijn.

Voorstel 2.2	Budget investeringen Strategisch bosbeleid
Beleidsdoel	2.1 Het natuurnetwerk (NNN) is robuust (ontwikkeld)

Op 11 mei jl. hebben Provinciale Staten het Strategisch bosbeleid vastgesteld. Daarin is de ambitie opgenomen om 1.500 ha nieuw bos te realiseren tot 2040. Om deze ambitie en de uitvoering van het Strategisch bosbeleid een impuls te geven is het voorstel een bedrag van € 23,8 miljoen vanuit de saldireserve te storten in een daarvoor in te stellen bestemmingsreserve. Deze middelen worden aangewend voor investeringen; zijnde de afwaardering van de grondwaarde van 400 ha nog te verwerven landbouwgronden voor realisatie van nieuw bos.

Om te komen tot volledige uitvoering van het Strategisch bosbeleid (incl. 1.500 ha nieuw bos) is € 106 miljoen nodig. €32 miljoen is gedekt via de programmabegroting, van derden wordt verwacht dat zij ongeveer € 28 miljoen bijdragen. Per saldo is er tot 2040 ongeveer € 45 miljoen extra aan provinciale middelen nodig. Met de gevraagde € 23,8 miljoen dekken we ruim 50% van de totaal benodigde provinciale middelen en kan de afwaardering van de waarde van de aangekochte gronden worden gedekt. De inrichtingskosten vallen hier niet onder. Dat geldt ook voor de uitvoeringskosten zoals personele kosten. Om tot een eerste uitvoering te komen en goed in beeld in te brengen hoe de realisatie van het strategisch bosbeleid vormgegeven moet worden is 1,3 fte nodig voor 2023 en 2024. Binnen de huidige capaciteit is voor deze omvangrijke taak geen ruimte beschikbaar. In 2024 vindt er een evaluatie plaats op basis van de eerste fase van uitvoering van het Strategisch bosbeleid. Op dat moment zal er opnieuw gekeken worden wat nodig is voor de verdere uitvoering en realisatie van nieuw bos tot 2040. Dit vertaalt zich in een Kadernota voorstel van meer structurele aard vanaf 2025. Naast de € 23,8 miljoen storting in de bestemmingsreserve Landelijk Gebied wordt daarom ook meerjarig incidenteel (voor 2023 en 2024) € 460.000 aangevraagd ter dekking van de personele en materiële lasten (€ 230.000 per jaar). Ook dit bedrag wordt toegevoegd aan de bestemmingsreserve Landelijk gebied.

Voorstel 2.3	Subsidiering Natuurbeheer
Beleidsdoel	2.2 De kwaliteit van de natuur is goed/divers en veerkrachtig

Vanaf 2023 start voor zowel de subsidiëring van natuurbeheer als de subsidiëring van agrarisch natuurbeheer een nieuwe subsidieperiode van zes jaar. Dit leidt voor beide regelingen tot hogere kosten.

Voor *natuurbeheer* wordt dit enerzijds veroorzaakt door hogere landelijk tarieven (+15%) in vergelijking met de huidige subsidieperiode en anderzijds een jaarlijkse toename van het aantal hectares (+ 360 ha per jaar) dat voor een subsidie in aanmerking komt. Deze toename komt door de realisatie van nieuwe natuur (NNN).

Voor de budgetstijging bij *agrarisch natuurbeheer* kennen we twee oorzaken. De eerste ligt in de kans optimaal gebruik te maken van een ruimer Europees budget voor subsidies om agrariërs de mogelijkheid te bieden een bijdrage te leveren aan de instandhouding en verbetering van de kwaliteit van de natuur in het agrarisch gebied. Deze regeling vraagt 35% cofinanciering. Er is meer provinciaal geld nodig voor de cofinanciering van (meer) beschikbare EU-middelen (GLB-NSP) voor deze subsidies. De tweede reden ligt in een hoger aandeel van de provincie Utrecht in de (hogere) kosten van de Rijksdienst Voor Ondernemend Nederland (RVO) voor de uitvoering van de subsidieregeling. De hogere kosten voor de provincie Utrecht zijn overeenkomstig afspraken die zijn gemaakt in het kader van het GLB-NSP en tussen provincies onderling.

De financiering van de subsidiëring van natuurbeheer en agrarisch natuurbeheer vindt tot en met 2027 plaats uit algemene middelen, die jaarlijks via de begroting beschikbaar worden gesteld, en uit de beschikbare middelen in de bestemmingsreserve Realisatiestrategie Natuurvisie (RSN). Voor de financiering is voor 2022 t/m 2027 in de bestemmingsreserve RSN ca. € 9,8 miljoen beschikbaar.

Voorstel 2.4	GLB-NSP
---------------------	----------------

Beleidsdoel	2.4 Duurzaamheid is een substantieel onderdeel van de Utrechtse landbouw
-------------	--

Het Gemeenschappelijk landbouwbeleid (GLB) is voor de EU een belangrijk instrument om de landbouw te ondersteunen. Het GLB bestaat uit twee pijlers. De eerste pijler bestaat uit directe inkomenssteun voor agrarische ondernemers. Daarnaast kent het GLB sinds 1999 ook een Plattelands-ontwikkelingsprogramma (POP). Het POP, ook wel de 'tweede pijler', is in de loop der jaren een steeds belangrijker instrument geworden voor verduurzaming van de sector. De provincies spelen een belangrijke rol bij de 'programmering' van deze middelen. Hiermee is het POP een programma dat binnen het GLB structureel beschikbaar is en een begrotingscyclus kent van zeven jaar, gelijk aan de EU-begroting. Bij uitzondering (door verlate besluitvorming door de EU-lidstaten) start de nieuwe periode voor het GLB nu twee jaar later, op 1 januari 2023 en met een looptijd van vijf jaar.

Om het GLB-uitvoering te geven, hebben het Rijk en de provincies gezamenlijk een Nationaal Strategisch Plan 2023-2027 (NSP) opgesteld. Het GLB-NSP is eind december ingediend in Brussel voor goedkeuring.

De provincies en waterschappen hebben afspraken gemaakt met het Rijk over de inhoudelijke doelen en de verdeling van de cofinanciering, als de onderdelen van het GLB-NSP programma die de provincies zullen uitvoeren.

De programmering voor het NSP in Utrecht kent drie onderdelen: Grondgebonden maatregelen (ANLb); Niet Grond Gebonden maatregelen (NGG), gericht op kennisverspreiding, samenwerking en (niet) productieve investeringen en LEADER. Het onderdeel ANLb wordt in deze Kadernota apart beschreven. Dit onderdeel heeft betrekking op het onderdeel NGG en LEADER.

Met de maatregelen in het kader van de onderdelen NGG en LEADER kunnen de EU-middelen worden ingezet op de transitie naar een duurzame landbouw, plattelandsontwikkeling en vergroening van het landelijk gebied. De focus in de provincie Utrecht zal liggen op het stimuleren van kringlooplandbouw. Hiermee wordt bijgedragen aan provinciale doelen gericht op het verminderen van emissies naar lucht (ammoniak, methaan) en water (KRW) en het verminderen van de bodemdaling.

Het onderdeel NGG en LEADER van het NSP heeft bij elkaar een totale omvang van € 38,71 miljoen en vergt € 11,4 miljoen cofinanciering. De uitvoeringskosten bedragen € 8,75 miljoen. Tijdens het vorige programma was het al noodzakelijk om extra capaciteit (0,6 fte) in te zetten op juridisch, financieel en communicatiegebied. De benodigde middelen werden ad hoc geregeld. Bij de start van de nieuwe periode wordt dit aan de voorkant gecorrigeerd. In de claim zijn deze kosten voor 0,6 fte opgenomen. De totale benodigde financiering voor de periode 2023-2027 bedraagt hiermee € 20,15 miljoen.

De cofinanciering van de provincie Utrecht kan gezien worden als een hefboom voor het beschikbaar krijgen van EU-middelen. Op basis van een verdeelsleutel worden EU-middelen voor de provincie Utrecht beschikbaar gesteld. Op het moment dat de nu voorliggende claim niet wordt toegekend, dan komen ook minder EU-middelen beschikbaar.

Voorstel 2.5	Formatie
---------------------	-----------------

Beleidsdoel	2.2 De kwaliteit van de natuur is goed/divers en veerkrachtig
-------------	---

De extra nodige formatie wordt gedekt binnen de concernbrede beschikbare materiële budgetten en uitgewerkt in de Programmabegroting 2023. Deze keuze is toegelicht in hoofdstuk 1.6 Bijsturing.

Structurele formatie (3 fte)

De voormalige concernopdracht Agenda Vitaal Platteland (AVP) is omgezet naar de lijn, zonder een goede borging. Naast beleid speelt uitvoering in het landelijk gebied een steeds belangrijkere rol. Een kwartiermaker heeft als opdracht om met een plan te komen voor een goede uitvoeringsorganisatie landelijk gebied, waarin AVP ook een plek krijgt. De verwachting is dat hiervoor een nieuw team nodig is. De benodigde fte voor een teamleider is vooralsnog niet gedekt.

De uitvoering van de Wet natuurbescherming vraagt steeds meer inzet van zowel inhoudsexperts als ondersteuning. Om de noodzakelijke ondersteuning te versterken is 1 fte extra capaciteit noodzakelijk waarvoor dekking aanwezig is.

Als vervolg op de in 2021 gehouden Evaluatie Verdrogingsbestrijding gehouden, is in het kader van de Aanpak verdroging 1 fte extra ecohydrologische expertise nodig. Dekking van deze kosten is geregeld via de Grondwaterheffing.

Incidentele formatie (1,5 fte)

Om uitvoering te geven aan de Regeling specifieke uitkering Programma Natuur 2021-2023 (eerste fase) is incidenteel voor 2023 1,5 fte extra formatie nodig voor het leidinggeven aan een tijdige en effectieve uitvoering van de eerste fase van het provinciale uitvoeringsprogramma Natuur en het in samenspraak met gebiedspartners voorbereiden en programmeren van de tweede fase van het Programma Natuur (2024 – 2030). Dekking van deze formatiekosten is opgenomen in het Programma Natuur

Programma 3. Bodem, water en milieu

#	3. Bodem, water en milieu	Fte	Incidenteel				Structureel			
			2023	2024	2025	2026	2023	2024	2025	2026
	Lasten	65	4.083	2.102	3.511	-	21.943	21.943	21.943	21.943
	Baten		96	-	-	-	-1.428	-1.428	-1.428	-1.428
	Huidige meerjarenbegroting	65	4.179	2.102	3.511	-	20.515	20.515	20.515	20.515
	Nieuwe voorstellen	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Totaal 3. Bodem, water en milieu		4.179	2.102	3.511	-	20.515	20.515	20.515	20.515

In deze Kadernota 2023-2026 zijn voor het programma Bodem, water en milieu geen nieuwe voorstellen opgenomen die om aanvullende middelen vragen.

Programma 4. Energietransitie

#	4. Energietransitie	Fte	Incidenteel				Structureel			
			2023	2024	2025	2026	2023	2024	2025	2026
	Lasten	24	4.433	3.573	-	-	6.704	6.704	6.704	6.704
	Baten		-400	-450	-	-	-	-	-	-
	Huidige meerjarenbegroting	24	4.033	3.123	-	-	6.704	6.704	6.704	6.704
	Nieuwe voorstellen	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Totaal 4. Energietransitie	24	4.033	3.123	-	-	6.704	6.704	6.704	6.704

In deze Kadernota 2023-2026 zijn voor het programma Energietransitie geen nieuwe voorstellen opgenomen die om aanvullende middelen vragen.

Programma 5. Bereikbaarheid I – Algemeen

#	5. Bereikbaarheid I - Algemeen	Incidenteel					Structureel			
		Fte	2023	2024	2025	2026	2023	2024	2025	2026
	Lasten	135	20.451	8.942	32.319	-	63.136	64.170	67.911	67.911
	Baten		-14.065	-9.543	-32.319	-	-1.149	-1.149	-1.149	-1.149
	Huidige meerjarenbegroting	135	6.386	-601	-	-	61.987	63.021	66.762	66.762
5.1	Indexering MIP Wegen investeringen						47	137	160	506
5.2	Plafond kapitaallasten Wegen									1.500
	Nieuwe voorstellen	-	-	-	-	-	47	137	160	2.006
	Totaal 5. Bereikbaarheid I - Algemeen	135	6.386	-601	-	-	62.034	63.158	66.922	68.768

Voorstel 5.1 Indexering MIP Wegen Investeringen

Beleidsdoel 5.1 Het provinciale netwerk is sterk

In de nieuwe Nota investeren, waarderen en exploiteren is besloten om infrastructurele investeringsprojecten te indexeren. Het MIP 2023, welke bij deze Kadernota wordt aangeboden, is het eerste MIP waarin deze indexering heeft plaatsgevonden. Het gehanteerde prijsindexcijfer (voor grond-, weg-, waterbouw) bedraagt voor 2022 11,58%.

De indexatie heeft plaatsgevonden over het restant budget per 31-12-2021. Een aantal projecten is niet geïndexeerd. Bij het project Rijnbrug is in het investeringsbudget al indexering voor de toekomst opgenomen. Daarnaast is er een aantal projecten waarbij er alleen nog sprake is van financiële afwikkeling van aangegane verplichting. Ook deze zijn niet meegenomen.

Het toepassen van de indexering leidt tot het ophogen van het investeringsbudget voor wegen (voorstel 5.1) en openbaar vervoer (voorstel 6.2) met € 20,2 miljoen. Hieruit volgt een structurele verhoging van de kapitaallasten bereikbaarheid I en II van totaal € 0,676 miljoen.

Voorstel 5.2 Plafond kapitaallasten Wegen

Beleidsdoel 5.1 Het provinciale netwerk is sterk

In 2017 is conform de spelregels vanuit het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) gestart met het activeren van investeringen. Hierdoor is sindsdien een gestage opbouw van kapitaallasten te zien. Pas na een volledige afschrijvingscyclus van alle provinciale assets (30 jaar) is er zicht op het totale niveau van de lasten en zal er sprake zijn van stabilisatie van de kapitaallasten. Dit dan behoudens uitbreidingen en indexatie. In het mobiliteitsprogramma is in 2018 het plafond voor Provinciale Wegen (inclusief Fiets, Verkeersveiligheid en Slimme Mobiliteit) op € 10 miljoen per jaar gesteld. Dit bedrag is destijds zo gekozen dat er voor enkele jaren financiële ruimte is om in te groeien, maar er ook niet structureel elk jaar te veel budget onbenut blijft. Het Meerjarig Investeringsplan – mobiliteit (MIP-mobiliteit) geeft overigens al wel een indicatie van die extra benodigde middelen in de toekomst.

De structurele kapitaallasten van Wegen zitten met alle investeringsbesluiten die vanaf 2017 tot nu zijn genomen net onder het daarvoor geldende kapitaallastenplafond. Dit plafond zal in de periode 2027-2030 worden bereikt. Op basis van de huidige planning en prognose die in het MIP-mobiliteit is voorzien, is een ophoging van het plafond met € 1,5 miljoen nodig om de studieprojecten die nog voor eind 2023 worden afgerond met een gedekt investeringsbesluit aan uw Staten te kunnen voorleggen. Gezien de forse financiële omvang van de projecten N201 en N210 zijn deze nog niet meegenomen in de voorgestelde extra kapitaalslast van € 1,5 miljoen per jaar. Afhankelijk van de precieze uitkomsten en de besluitvorming door uw Staten zullen deze projecten op zichzelf ook een verhoging van het kapitaallastenplafond tot gevolg kunnen hebben. Indien dat zo is, zal dat als beslispoint in het Statenvoorstel worden opgenomen.

Het ophogen van het kapitaallastenplafond met een bedrag van €1,5 miljoen per jaar is daarmee een maatregel voor de korte termijn. Bij het op te stellen Bereikbaarheidsprogramma 2024-2027 (opvolger van het huidige mobiliteitsprogramma 2019-2023) zal deze doorrekening plaatsvinden en moeten hierbij eventueel ook keuzen worden gemaakt.

Programma 6. Bereikbaarheid II – Openbaar vervoer

#	6. Bereikbaarheid II - OV	Incidenteel				Structureel				
		Fte	2023	2024	2025	2026	2023	2024	2025	2026
	Lasten	53	22.296	4.974	4.950	4.950	142.465	145.446	142.458	142.415
	Baten		-17.607	-5.223	-4.950	-4.950	-12.074	-15.055	-12.067	-12.024
	Huidige meerjarenbegroting	53	4.689	-249	-	-	130.391	130.391	130.391	130.391
6.1	Structurele dekking kapitaallasten UHL						1.638	1.638	1.638	1.638
6.2	Indexering MIP OV investeringen						141	141	160	169
6.3	Verlenging Concessie OV 2023-2025		24.500							
6.4	Nieuw concessie OV vanaf 2026									6.000
	Nieuwe voorstellen	0	24.500	-	-	-	1.779	1.779	1.798	7.807
	Totaal 6. Bereikbaarheid II - OV	53	29.189	-249	0	0	132.170	132.170	132.189	138.198

Voorstel 6.1 Structurele dekking kapitaallasten Uithoflijn

Beleidsdoel 6.1 OV-reizigers zijn tevreden en het openbaar vervoer is efficiënt ingericht

Wij streven ernaar om kapitaallasten zo veel mogelijk via de lopende exploitatiebegroting af te handelen. Daarom is er mede op verzoek van uw Staten opnieuw gekeken naar de financiële noodzaak van de reserve Kapitaallasten Uithoflijn. Nu het project Uithoflijn is afgerond, is er ook geen noodzaak meer om deze specifieke reserve voor de kapitaallasten aan te houden. Daarom stellen wij voor de reserve per 31-12-2022 op te heffen en het saldo van € 49,135 miljoen toe te voegen aan de algemene (saldi) reserve. Rekening houdend met een afschrijvingsperiode van 30 jaar worden de kapitaallasten voor OV vanaf 1-1-2023 structureel met € 1,638 miljoen verhoogd om de kapitaallasten op te kunnen vangen.

Voorstel 6.2 Indexering MIP OV investeringen

Beleidsdoel 6.1 OV-reizigers zijn tevreden en het openbaar vervoer is efficiënt ingericht

In de nieuwe Nota investeren, waarderen en exploiteren is besloten om infrastructurele investeringsprojecten te indexeren. Het MIP 2023, welke bij deze Kadernota wordt aangeboden, is het eerste MIP waarin deze indexering heeft plaatsgevonden. Het gehanteerde prijsindexcijfer (voor grond-, weg-, waterbouw) bedraagt voor 2022 11,58%.

De indexatie heeft plaatsgevonden over het restant budget per 31-12-2021. Een aantal projecten is niet geïndexeerd. Bij het project Rijnbrug is in het investeringsbudget al indexering voor de toekomst opgenomen. Daarnaast is er een aantal projecten waarbij er alleen nog sprake is van financiële afwikkeling van aangegane verplichting. Ook deze zijn niet meegenomen.

Het toepassen van de indexering leidt tot het ophogen van het investeringsbudget voor wegen (voorstel 5.1) en openbaar vervoer (voorstel 6.2) met € 20,2 miljoen. Hieruit volgt een structurele verhoging van de kapitaallasten bereikbaarheid I en II van totaal € 0,676 miljoen.

Voorstel 6.3**Verlenging Concessie OV 2023-2025**

Beleidsdoel

6.1 OV-reizigers zijn tevreden en het openbaar vervoer is efficiënt ingericht

Beide Utrechtse OV-concessies lopen in december 2023 af. Verlenging van de OV-concessies is noodzakelijk vanwege de verstoorde marktwerking in het OV door de gevolgen van COVID (langdurig veel minder reizigers en daardoor lagere reizigersopbrengsten). Om te werken aan herstel van de marktwerking in het OV zijn landelijk afspraken gemaakt over het later aanbesteden van aflopende OV-concessies. Onderdeel van die afspraken is een landelijke aanbestedingskalender die bepaalt dat de nieuwe concessies in Utrecht in december 2025 kunnen starten, maar niet eerder of later.

In juni 2021 is door ons het Transitieplan vastgesteld dat kaderstellend is voor de verlengingsafspraken en hebben wij uw Staten hierover met een Statenbrief geïnformeerd. Op basis van dit Transitieplan zijn de onderhandelingen met de beide vervoerders gestart. Doel van de onderhandelingen is om te komen tot bindende afspraken voor verlenging van de concessie met 2 jaar en herijking van de huidige concessies, tegen voor beide partijen acceptabele voorwaarden en risico's.

Begin mei hebben beide vervoerders het voorlopige onderhandelingsresultaat over de verlenging van de OV-concessies ter accordering voorgelegd aan hun (buitenlandse) moederonderneming en inmiddels hebben beide vervoerders teruggekoppeld dat hun moederondernemingen hiermee akkoord zijn. Op 17 mei is GS bijgepraat over het onderhandelingsresultaat en op 25 mei de commissie M&M. Vaststelling van de verlenging van de concessie is vanwege de doorloop pas mogelijk in september 2022, dus na vaststelling van de kadernota 2023-2026.

De actuele inschatting op basis van de onderhandelingen is dat de verlenging in totaal € 60 miljoen gaat kosten, verspreid over de jaren 2023, 2024 en 2025. In de Statenbrief van juni 2021 is een indicatie voor de verwachte kostenstijging van € 40 tot € 50 miljoen genoemd. De kostenstijging wordt enerzijds veroorzaakt door hogere exploitatiekosten voor het OV en anderzijds door het dekken van de lagere reizigersinkomsten.

Hogere exploitatiekosten

COVID heeft geleid tot structureel hogere exploitatiekosten voor het OV. De verlenging leidt over een periode van 3 jaar tot structureel hogere lasten van ongeveer € 30 miljoen in totaal.

Lagere reizigersopbrengsten

Het tweede deel van het totaalbedrag wordt veroorzaakt door het wegvallen van een deel van de reizigersopbrengsten (eveneens ongeveer € 30 miljoen). Hierbij is ervan uitgegaan dat de Beschikbaarheidsvergoeding OV ook doorloopt in 2023. Dit is nu nog niet besloten door het Rijk.

Ons voorstel is om deze lasten deels te dekken uit de bestemmingsreserve Concessie OV. Deze reserve kent per eind 2021 een financiële omvang van € 17,069 miljoen. Van dit bedrag wordt € 5 miljoen apart gehouden voor de te verwachte eindafrekeningen over de jaren 2020, 2021 en 2022. Daarmee resteert een bedrag van afgerond € 12 miljoen ter dekking van de verlenging. Aangezien dit bedrag niet toereikend is voor de becijferde omvang van de kosten van de verlenging wordt in deze Kadernota voorgesteld om € 24,5 miljoen te storten in deze bestemmingsreserve vanuit de saldireserve. Daarnaast zal in de Zomernota 2022 worden voorgesteld om de van het Rijk te ontvangen compensatie voor de derving van opcenten MRB van elektrische auto's van € 13,5 miljoen ook te storten in deze bestemmingsreserve. Per saldo is er dan, na verwerking van deze voorstellen, een bedrag beschikbaar in de bestemmingsreserve Concessie OV van € 50 miljoen voor de verlenging van de huidige OV-concessies (€ 12 miljoen + € 24,5 miljoen + € 13,5 miljoen).

De totale geprognosticeerde kosten van de verlenging bedragen € 60 miljoen. Aangezien de gezamenlijke provincies zich in de gesprekken met het Rijk op het standpunt stellen dat een verlenging van de rijksbijdrage voor deze tekorten in het OV noodzakelijk is, vinden wij het in dit stadium goed hiervoor een stelpost van € 10 miljoen te hanteren. Wanneer er geen verlenging van BVOV komt, en zelfs als er een verlenging komt, is het

afhankelijk van de spelregels van de verlenging of dit bedrag toereikend is. Dit risico dekken wij vooralsnog af via de reserve weerstandsvermogen.

Onzekerheid omvang reserve Concessie OV in 2023

Voor 2021 zijn wij gehouden aan de afspraak met het Rijk om ongeveer een “nulrendement” aan de vervoerders te garanderen, en in het Transitieplan heeft de provincie aangegeven ook in 2022 uit te gaan van een nulrendement. Dit betekent dat de provincie eventuele tekorten van de vervoerders in de exploitatie van de concessies (boven op de BVOV) aanvult. Dit kan, zeker als de COVID-maatregelen in het najaar van 2022 onverhoopt zouden terugkeren, betekenen dat de reserve Concessie OV hiervoor aangesproken moet worden.

Belang budgetophoging

Belangrijk uitgangspunt in de onderhandelingen is het OV minimaal op peil te houden voor de reiziger, waar mogelijk op te kunnen schalen en een zo goed mogelijke uitgangspunt voor de nieuwe concessies per december 2025 te creëren. Zonder dit extra budget moet het OV-aanbod verminderd worden met grote gevolgen voor de reiziger.

Risico's

Er is nog een aantal risico's die van invloed kunnen zijn op bovenstaande kosten van de verlenging.

- Over BVOV is medio april 2022 besloten dat deze tot 31-12-2022 wordt verlengd. In principe is er daarna gaan Rijkssteun meer, maar de lobby hierover loopt nog. Medio juni 2022 is een nieuw ijkmoment.
- De meerjarige effecten van COVID op het reisgedrag en reizigersaantallen zijn nog onduidelijk. Op basis van landelijke herstelprognoses hebben beide vervoerders een inschatting gemaakt van de reizigersopbrengsten in de periode 2023 – 2025. Een risico is dat, bijvoorbeeld als gevolg van nieuwe COVID-maatregelen, de reizigersopbrengsten lager uitvallen dan geprognosticeerd. Dit risico wordt in de verlengingsafspraken gedeeld tussen de vervoerder en de provincie. Bij kleinere afwijkingen ligt dit risico volledig bij de vervoerder, maar voor grote afwijkingen draagt de provincie dit risico. Deze verdeling wordt in staffels opgebouwd.
- Prijsstijgingen en met name voor diesel. Hierdoor kunnen de eindafrekeningen met de vervoerders fors hoger uitvallen.
- Herijking afspraken SOV (studentenkaart) is voorzien in 2024. Of dit leidt tot andere opbrengsten in de Utrechtse concessies is onzeker

Als een van bovenstaande risico's zich voordoet zal meer aanspraak gemaakt moeten worden op de reserve Weerstandsvermogen.

Voorstel 6.4	Nieuwe concessie vanaf 2026
Beleidsdoel	6.1 OV-reizigers zijn tevreden en het openbaar vervoer is efficiënt ingericht

Voor de nieuw aan te besteden OV-concessies vanaf december 2025 zijn de Nota van Uitgangspunten voor de concessieverlening van de OV-concessies en het OV-Netwerkperspectief vastgesteld in mei 2022. Met het vaststellen van de Nota van Uitgangspunten en het Netwerkperspectief heeft uw Staten de kaders voor de concessieverlening vastgelegd. Op basis van de Nota van Uitgangspunten worden de vervolgdOCUMENTEN, het Programma van Eisen (PvE) en de overige aanbestedingsstukken opgesteld. Deze documenten worden door ons college (naar verwachting begin 2023) vastgesteld, waarna de aanbesteding kan plaatsvinden.

Uitvoering geven aan de Nota van Uitgangspunten en OV-Netwerkperspectief heeft financiële consequenties. Belangrijkste gevolg voor de provinciale begroting op lange termijn is dat om het voorzieningenniveau in het OV op peil te houden en het faciliteren van de reizigersgroei, de structurele lasten van de provincie meestijgen en dat dit een claim zal leggen op toekomstige begrotingen vanaf 2025. Zonder dit extra budget moet het OV-aanbod verminderd worden met grote gevolgen voor de reiziger.

Er is op dit moment nog een aantal onzekerheden die van invloed zijn op de kosten van de nieuwe OV-concessies, De betekenis van sommige onzekerheden zal de komende tijd wel duidelijker worden. De belangrijkste onzekerheden nu zijn:

- Een risico op een structureel hogere of lagere prijs bij een aanbesteding is er altijd. Gezien de omstandigheden is er op dit moment meer onzekerheid als gevolg van de verstoorde marktsituatie. Er is in de twee jaar sinds begin coronacrisis geen aanbesteding in het Nederlandse OV meer gehouden, omdat geen vervoerder een reële bieding kon doen. Dit voorjaar zijn de eerste aanbestedingen geweest na die periode.
- De meerjarige effecten van COVID op het reisgedrag en reizigersaantallen zijn nog onduidelijk; zo kort na einde coronamaatregelen. Het aantal reizigers eind 2025 is sterk bepalend voor de opbrengsten en daarmee ook de benodigde subsidie voor de concessies.
- Er zijn onzekerheden rondom de kosten van Zero Emissie. De businesscase hiervoor kan sluitend zijn maar kan ook nog een financiële inspanning vergen.
- De recente ontwikkelingen rondom de energieprijzen als gevolg van de oorlog in Oekraïne kunnen van invloed zijn op onze aanbesteding.

Op basis van de huidige inzichten is de verwachting dat, om het voorzieningenniveau op peil te houden en zoveel mogelijk aan te sluiten bij het huidige netwerk, naar verwachting structureel extra financiële middelen nodig zijn. De extra begrotingslasten worden geraamd op € 6 tot € 12 miljoen in het eerste concessiejaar. Daarom wordt nu voorgesteld het budget voor ov-concessies te verhogen met € 6 miljoen (onderkant bandbreedte). Het wordt daarmee onderdeel van het meerjarenperspectief en stelt de financiële ruimte vast waarbinnen de concessies worden aanbesteed. Daarnaast wordt rekening gehouden met een risico van € 6 miljoen (bovenkant bandbreedte). Het definitieve bedrag voor de aanbesteding wordt vastgesteld bij de Kadernota 2024 die aan uw Staten medio 2023 wordt toegezonden.

Programma 7. Cultuur en erfgoed

#	7. Cultuur en erfgoed	Fte	Incidenteel				Structureel			
			2023	2024	2025	2026	2023	2024	2025	2026
	Lasten	33	2.330	354	500	-	18.168	18.188	18.183	18.183
	Baten									
	Huidige meerjarenbegroting	33	2.330	354	500	0	18.168	18.188	18.183	18.183
7.1	Hollandse Waterlinies			1.600						
7.2	Monumentenzorg		1.000							
7.3	Formatie structureel						95	95	95	95
	Nieuwe voorstellen	0	1.000	1.600	-	-	95	95	95	95
	Totaal 7. Cultuur en erfgoed	33	3.330	1.954	500	-	18.168	18.188	18.183	18.183

Voorstel 7.1

Hollandse Waterwaterlinies

Beleidsdoel 7.3 De Hollandse waterlinies zijn een belangrijke drager van een aantrekkelijke ruimtelijke kwaliteit

Op 13 juli 2021 heeft GS het uitvoeringsprogramma Hollandse Waterlinies 2021-2024 “Van verdedigingslinie naar inspiratiebron” vastgesteld. De financiële middelen voor 2024 waren bij de vaststelling van het coalitieakkoord nog niet vastgelegd. In het B-stuk voor de vaststelling van het programmaplan is vastgelegd dat hiervoor bij de Kadernota 2023 een claim wordt ingediend. De ambitie en doelen van de gehele programmaperiode zijn al vertaald naar meerjarige inspanningen en te behalen resultaten. Dit geeft voor 2022 en 2023 een helder beeld van de uit te voeren projecten. Voor 2024 is dit momenteel op doelniveau inzichtelijk. Met de totale omvang van de geprognoseerde projecten (opdrachten, subsidies, SoK bijdragen en interne exploitatielasten) is het beschikbare budget tot en met 2023 bekend. Voor het programmajaar 2024 is nog extra financiële dekking nodig van € 1,6 miljoen om de resterende programmadoelen met bijbehorende projecten te verwezenlijken. Dit is in lijn met de begroting van 2022 en 2023.

Voorstel 7.2

Monumentenzorg

Beleidsdoel 7.2 De mate van behoud, de benutting en de beleving cultureel erfgoed is hoog

Monumenten dragen bij aan een prettige leefomgeving en zijn onderdeel van ons culturele kapitaal. Wij ondersteunen daarom restauratie en herbestemming van rijksmonumenten. Dat doen we vanuit een circulair perspectief van waardebehoud en waarde creatie, waarbij naast duurzaamheid ook de maatschappelijke functie van een monument van belang is.

Vanuit het Fonds Erfgoedparels is jaarlijks zo'n € 4,2 miljoen beschikbaar voor restauratie van rijksmonumenten, waarvan de helft afkomstig is van het Rijk (decentralisatie-uitkering). De subsidieregeling werd in 2021 met ruim een miljoen overvraagd; dit hebben we opgelost door extra middelen uit de reserve vrij te maken. Deze reserve is nu afgezien van noodzakelijke reserveringen voor toekomstige projecten leeg.

De huidige subsidieregeling Erfgoedparels is vooral effectief voor het middensegment van restauratie-opgaven, waarbij onze bijdrage loopt tot maximaal 60% van de subsidiabele kosten met een maximum van € 1 miljoen is € 600.000. Grote restauratie-opgaven kunnen we niet goed bedienen, omdat de subsidiabele kosten per aanvraag maximaal € 1 miljoen bedragen en financiële middelen daarvoor ontbreken. De daadwerkelijke subsidiebehoefte voor restauratie ligt zodoende vele malen hoger dan de huidige overvraag zichtbaar maakt.

Uit de Erfgoedmonitor (2021) blijkt dat in Utrecht de streefwaarde van maximaal 10% matige en slechte objecten (BBV-indicator) waarschijnlijk pas in 2058 bereikt zal worden. In 2020 en 2021 was dat percentage resp. 19% en 18%. We lopen dus achter, en we kunnen niet sneller lopen. Met het huidige budget kunnen we met name de grootste restauratie-opgaven niet goed terugdringen. De veertien grootste restauratieopgaven, waarvan de restauratie binnen vier jaar zou moeten starten, zijn samen goed voor € 118 miljoen achterstand.^[1] Dit speelt ook in andere provincies, maar Utrecht scoort relatief slecht, als één na laatste. We hebben daarvoor gezamenlijk

aandacht gevraagd bij het Rijk, maar in het nieuwe coalitieakkoord is daar nu geen aandacht voor; de lobby voor meer rijksmiddelen blijven we voortzetten.

Bij de begrotingsbehandeling 2022 is unaniem de motie 'Restaureren is anticiperen' aangenomen. Deze motie vraagt GS om de kosten van urgente grote restauratie-opgaven in beeld te brengen en aan te geven hoe zij de dekking gaan realiseren. De motie zal vóór de behandeling van de kadernota worden beantwoord.

Om een start te kunnen maken met de grote restauratie-opgaven is extra budget nodig. Aan de beschikbare middelen voor 2023 wordt nu eenmalig € 1 miljoen toegevoegd, middels het instellen van een investeringsreserve voor grote restauratie-opgaven. De grote restauratie-uitgaven zijn gezien alle benodigde financiële-, juridische- en aanbestedingsprocedures lastig op kalenderjaar te plannen. Het al of niet structureel verhogen van de restauratie-middelen, na 2023, is een keuze die voor de nieuwe coalitieperiode gemaakt kan worden.

Actuele ontwikkeling betreft een gebleken veiligheidsprobleem bij de roeden van molens. Veel Utrechtse molens staan daarom stil. Het betreft naar inschatting van Utrechts Landschap een restauratieproject van € 2,2 miljoen. Gezien de urgentie is het voorstel om de voorgestelde € 1 miljoen voor 2023 te bestemmen voor dit project.

[U](#) Het betreft de wal- en kluisuren in Utrecht, de Domkerk, Paleis Soestdijk (park en bijgebouwen), Kasteel Nijenrode, Lunetten I-IV, Fort Honswijk, Fort Rhijnauwen, Onze Lieve Vrouwetoren, Kasteel Amerongen, Slot Zeist (kademuren), Rhijnestein complex, Willem Arntszhoeve, Gevangenis Wolvenplein, en Schutsluis Noord (Utrecht).

Voorstel 7.3	Formatie structureel
Beleidsdoel	7.2 De mate van behoud, de benutting en de beleving cultureel erfgoed is hoog

De formatie (max 1fte) betreft de personele bezetting van het provinciaal archeologisch depot. Daar is structurele uitbreiding nodig voor het uitvoeren van de wettelijke taak op een verantwoord niveau. De benodigde middelen voor de extra formatie worden gedekt binnen de materiële budgetten over alle programma's in de Programmabegroting 2023. Deze keuze is toegelicht in hoofdstuk 1.6 Bijsturing.

Programma 8. Economie

#	8. Economie	Incidenteel				Structureel				
		Fte	2023	2024	2025	2026	2023	2024	2025	2026
	Lasten	35	5.222	5.498	4.650	1.650	12.004	12.004	12.004	12.004
	Baten		-	-	-	-	-36	-36	-36	-36
	Huidige meerjarenbegroting	35	5.222	5.498	4.650	1.650	11.968	11.968	11.968	11.968
8.1	Meerjarige financiering innovatieprogramma Digitalisering van de Circulaire Bouweconomie		250	250	250					
8.2	Toekomstbestendige werklocaties		200	200			100	100	100	100
8.3	Programma Recreatie en Toerisme				526					
	Nieuwe voorstellen	0	450	450	776	-	100	100	100	100
	Totaal 8. Economie	35	5.672	11.246	9.550	3.300	12.068	12.068	12.068	12.068

Voorstel 8.1 Meerjarige financiering innovatieprogramma Digitalisering van de Circulaire Bouweconomie

Beleidsdoel 8.3 Bedrijven en kennisinstellingen zijn innovatief sterk

Sneller, betaalbaarder en duurzamer bouwen is noodzakelijk om de enorme woningbouwopgave te realiseren en de klimaat- en stikstofproblemen op te lossen. Dit betekent ook een andere manier van bouwen. Daarvoor moet nog beter gebruik worden gemaakt van het innovatievermogen van bedrijven. Utrecht Region heeft de potentie om de digitale, circulaire hotspot van Nederland te worden, dankzij haar sterke innovatieve bouwketen, ICT-bedrijven en vernieuwende startups en scale-ups. Deze positie biedt kansen om landelijke en Europese innovatie- en onderzoeksmiddelen voor de regio aan te trekken. Echter, een hotspot ben je niet zomaar. Het innovatieprogramma maakt langjarige, structurele publiek private samenwerking mogelijk en helpt bedrijven onder andere bij:

- Afstemming tussen opdrachtgevers bouwprojecten en bouwondernemers. Bedrijven investeren steeds meer in digitalisering en industrialisatie, maar het tempo van de opdrachtgevers is laag. Als dit tempo omhoog gaat, nemen de aantallen woningen in productie toe, waardoor de prijs per woning op den duur omhoog kan;
- Het onderhouden van een relevant netwerk, wat kan leiden tot het vinden van vernieuwende samenwerkingspartners, toonaangevende innovatieprojecten en het verzilveren van economische kansen;
- Actieve kennisontwikkeling op de snijvlakken van bouw, industrialisatie, ICT, logistiek en vervoer;
- Bewustwording over digitale randvoorwaarden voor de circulaire bouweconomie en het (door)ontwikkelen van digitale vaardigheden;
- Lobby voor een Community of Practice over (digitaliserings)standaarden in de markt;
- Lobby voor eventuele aanpassingen in wet- en regelgeving.

Zo kan Utrecht Region de Toepassingsregio worden voor procesmatig, circulair bouwen en schone bouwlogistiek, met behulp van slimme ICT en datadiensten worden. En zet zij belangrijke stappen in de ontwikkeling van de nieuwe economie. Als regio kunnen we hiermee gezamenlijk werken aan een innovatieve bouwketen gericht op een circulaire samenleving en de economische kansen hiervan verzilveren.

Financiering

Het innovatieprogramma 'Digitalisering van de circulaire bouweconomie' vraagt om een meerjarig incidentele financiering over de jaren 2023 tot en met 2025. Daarom ligt er een verzoek voor een bijdrage van € 250.000 voor de jaren 2023, 2024 en 2025 vanuit het programma Economie.

De meerjarige bijdrage van de provincie Utrecht geeft stabiliteit aan de langjarige publiek private samenwerking en de mogelijkheid een uitvoeringsteam te ontwikkelen die meer middelen aan kan trekken voor de doelen zoals vermeld in het programma. De verwachting is dat na het eerste jaar de financiële bijdrage vanuit het bedrijfsleven groeit en als de community eenmaal gevormd is, fondsen en subsidiemogelijkheden benut kunnen worden.

Voorstel 8.2	Toekomstbestendige werklocaties
Beleidsdoel	8.4 Er zijn voldoende vestigingsmogelijkheden in aantal en kwaliteit

In 2021 zijn binnen de provincie Utrecht voor de eerste keer afspraken gemaakt over de regionale programmering wonen en werken. Provinciale Staten hebben hiervoor het Provinciaal Programma Wonen-Werken vastgesteld. Daarnaast hebben Provinciale Staten ingestemd met het plan van de OMU dat inzet op intensivering en verduurzaming van bedrijventerreinen. Komende jaren wordt doorgepakt op de ingezette trajecten (regionale programmering en intensivering en verduurzaming van bedrijventerreinen). Er is geconstateerd dat de afspraken uit de regionale programma's en de uitwerking van de aanpak intensivering en verduurzaming bedrijventerrein leiden tot deels incidentele en deels structurele ondersteunende en randvoorwaardelijke activiteiten die tijd en budget kosten. Op dit moment is hier nog niet in voorzien binnen de huidige budgetten. In totaliteit gaat het een extra benodigd budget van € 300.000 voor 2023 en 2024 en structureel € 100.000 vanaf 2025.

Om de programmeringsafspraken in de toekomst goed uit te kunnen voeren is het noodzakelijk om de randvoorwaardelijke vastgoedmonitoring en behoefteramingen structureel op te pakken en hier meerjarig budget van € 100.000 per jaar voor vrij te maken.

- Jaarlijkse monitoring van vastgoedmarkten (bedrijfsruimten, kantoren en winkels) is essentieel om inzicht te hebben in o.a. de huidige vraag, aanbod, leegstand, etc. Met die cijfers worden de huidige stand van zaken en het recente verleden inzichtelijk. Ook geeft deze monitor inzicht op de voortgang van de regionale afspraken en eventuele bijstelling daarvan.
- Programmeringsafspraken kijken vooruit, naar welke locaties in de toekomst ontwikkeld kunnen/moeten worden. Daarvoor is het essentieel inzicht te hebben in de verwachte vraag naar werklocaties in de toekomst. De behoefteramingen zullen ook structureel uitgevoerd gaan worden en dienen als input bij de cyclus van regionale programmering.

Aansluitend op het intensiverings- en verduurzamingstraject dat met de OMU is ingezet worden voor de komende jaren grote opgaven en uitdagingen voorzien op bedrijventerreinen, zoals verduurzaming in brede zin, maar ook het ontwikkelen tot energielandschappen, circulaire hubs en/of klimaatopvang gebieden van de toekomst. Verbetering van organisatiegraad op bedrijventerreinen is nodig om de daadkracht van bedrijvencollectieven te vergroten en om zo bij te dragen aan de aanpak van deze opgaven. Organiseatiegraad op bedrijventerreinen wordt gezien als een essentiële randvoorwaarde voor uiteenlopende aspecten ter verbetering van het gebruik van bedrijventerreinen. Verbetering van de organisatiegraad heeft niet alleen effect op verbetering van samenwerking tussen bedrijven, maar straalt ook positief af op grote opgaven waar bedrijventerreinen voor staan (verduurzaming, energietransitie, klimaatadaptatie, etc.). De organisatiegraad op bedrijventerreinen wordt verbeterd via 2 sporen:

- Een planvormingssubsidie biedt ruimte om o.a. de organisatiegraad op bedrijventerreinen te stimuleren. Dit betreft de eerste voorbereidingen voor zowel het oprichten als voortzetten van een lokale organisatiegraad op een specifiek bedrijventerrein (ondernemersvereniging of een BIZ). De planvormingssubsidie is specifiek gericht op een bedrijventerrein en daarom niet bedoeld voor een ondernemersfonds. Qua omvang van de planvormingssubsidie is € 100.000 per jaar nodig voor een periode van vooralsnog 2 jaar.
- Aanvullende inzet om de organisatiegraad op bedrijventerreinen te verbeteren is de inzet van (externe) parkmanagers die kunnen worden aangesteld om gemeenten en ondernemers te helpen om voornamelijk de organisatiegraad te stimuleren. Zij gaan actief langs de bedrijventerreinen en gemeenten. Ook hiervoor wordt gedacht aan een bedrag van € 100.000 per jaar voor een periode van 2 jaar. De (externe) parkmanagers kunnen naast gerichte inzet richting gemeenten en ondernemers ook een rol krijgen in actief parkmanagers. Vanuit die rol kunnen ze werken aan het in stand houden van de huidige samenwerking op bedrijventerreinen. Ook kunnen de parkmanagers aan de slag op bedrijventerreinen waar nog geen of een minder goede samenwerking is.

De bijdrage aan de organisatiegraad van ondernemers op bedrijventerreinen is niet structureel van karakter, omdat dit uiteindelijk ook een belang is van de ondernemers en vastgoedeigenaren, zal dit in de toekomst door de ondernemers zelf geregeld moeten worden. De gevraagde budgetten voor 2023 en 2024 zijn bedoeld om deze samenwerking een start of impuls te geven.

Voorstel 8.3	Programma Recreatie en Toerisme
Beleidsdoel	8.5 De bezoekerseconomie is sterk en de toeristische recreatieve structuur wordt beter benut.

Op 14 december 2021 hebben wij het uitvoeringsprogramma Recreatie en Toerisme 2022-2025 vastgesteld. Daarin zijn de ambities en doelen van de gehele programmaperiode vervolgens vertaald naar meerjarige inspanningen, te behalen resultaten en daarvoor benodigde middelen. Voor het laatste jaar (2025) van dit uitvoeringsprogramma waren eerder nog geen middelen toegekend. In deze Kadernota wordt voorgesteld om voor dat jaar een incidenteel bedrag beschikbaar te stellen van € 526.000 om daarmee de dan resterende programmadoelen en bijbehorende projecten te kunnen realiseren.

Programma 9. Bestuur

#	9. Bestuur	Incidenteel				Structureel				
		Fte	2023	2024	2025	2026	2023	2024	2025	2026
	Lasten	73	1.176	510	-	-	15.394	15.198	15.198	15.198
	Baten		-32	-	-	-	-322	-322	-322	-322
	Huidige meerjarenbegroting	73	1.144	510	-	-	15.072	14.876	14.876	14.876
9.1	Verkiezingen provinciale staten		145							
9.2	Versterking formatie Bibob en ondermijning	2					230	230	230	230
9.3	Versterken lokale journalistiek		300	300	300					
9.4	Regionale circulaire triple-helix netwerken		243	243						
9.5	Coördinatie klimaatbeleid	4	221	445						
9.6	Formatie structureel	3					430	430	430	430
	Nieuwe voorstellen	9	909	988	300	-	660	660	660	660
	Totaal 9. Bestuur	81	2.053	2.486	600	-	15.732	15.536	15.536	15.536

Voorstel 9.1 Verkiezingen Provinciale Staten

Beleidsdoel 9.1 Het provinciebestuur is sterk en duidelijk

Ter ondersteuning van de campagnes van de politieke partijen en de verkiezing van Provinciale Staten in het algemeen worden er in het verkiezingsjaar tal van extra activiteiten georganiseerd. Het gaat dan om extra media-aandacht, de sociale media, debatten en de verkiezingsavond als sluitstuk. Voor de communicatiemiddelen en de benodigde capaciteit is een extra incidenteel budget nodig van € 145.000.

Voorstel 9.2 Versterking formatie Bibob en ondermijning

Beleidsdoel 9.3 De aanpak van ondermijning wordt geïntensiveerd

De inzet van de provincie Utrecht is op het gebied van uitvoering van de Wet Bibob de afgelopen jaren sterk toegenomen. Wij willen hiermee voorkomen dat de provincie onbewust criminele activiteiten faciliteert. Sinds 2010 wordt een groot deel van de Bibob-onderzoeken uitgevoerd door de provincie Noord-Holland. Destijds is deze keuze gemaakt vanwege bezuinigingen. Ons college heeft in 2021 al vastgesteld dat deze situatie onwenselijk is. Het laten uitvoeren van Bibob-onderzoeken door een ander bestuursorgaan staat op gespannen voet met de Wet Bibob. Gevoelige materie als het uitvoeren van Bibob-onderzoeken behoort bij het bevoegde bestuursorgaan zelf. Ook uit de 'QuickScan bestuurlijke weerbaarheid provincie Utrecht' van 2020, uitgevoerd door het RIEC, is gebleken dat het voor een weerbare organisatie belangrijk is dat de provincie Bibob-onderzoeken zelf kan uitvoeren.

Daarnaast zijn meer onderzoeksbevoegdheden van het Rijk naar de decentrale bestuursorganen verschoven; de Bibob-onderzoeken zijn daardoor structureel arbeidsintensiever. Het gaat om langdurige, intensieve en juridisch complexe trajecten, die bovendien uiterst zorgvuldig moeten worden uitgevoerd. Ook doet de provincie steeds vaker aangifte van strafbare feiten zoals bijvoorbeeld valsheid in geschrifte. Het Loket Bibob is intensief betrokken bij dit proces.

Doel is stap voor stap een optimale Bibob-functie voor de provincie te realiseren. Op korte termijn zal daarom een verdere uitbreiding noodzakelijk zijn, met name om voldoende uitvoering te kunnen geven aan de beleidsregels en de regiofunctie te optimaliseren.

De aanpak van ondermijnende criminaliteit door de Provincie Utrecht stoelt sinds 2019 op beperkte capaciteit, namelijk 1 fte. De schaarse beschikbare middelen zijn ingezet door een aantal projecten te initiëren en een aantal projecten op te starten, waaronder een ondersteuningsproject voor kleinere gemeenten. De ambities voor de toekomst zijn vormgegeven in een actie-agenda Weerbare Overheid. Het uitvoeren van deze ambities zijn noodzakelijk om als provincie een waardevolle partner in de bestrijding van ondermijnende criminaliteit te zijn. Uitbreiding met minimaal 1 fte is noodzakelijk om het ontwikkelde beleid uit te voeren.

Door de toenemende problematiek van georganiseerde misdaad wordt de strijd tegen ondermijning landelijk geïntensiveerd. Op Prinsjesdag 2021 heeft het demissionaire kabinet bekend gemaakt in 2022 een bedrag van € 524 miljoen beschikbaar te stellen voor de aanpak van ondermijning, waarvan € 434 miljoen structureel per jaar. Hiervan komt € 10 miljoen per jaar structureel beschikbaar voor het versterken van de bestuurlijke weerbaarheid. Het Rijk doet een beroep op de provincies om een deel van deze middelen doelmatig te besteden en haar organisatie hierop in te richten. Om deze middelen effectief in te kunnen zetten, met name om de versterking van de weerbaarheid in kleine gemeenten te bevorderen en ook de eigen ambities waar te maken, is een aanvullende fte noodzakelijk.

9.3 Versterken lokale journalistiek

Beleidsdoel	9.4 In verbinding met de partners, stakeholders en inwoners (via bijvoorbeeld participatie) is het strategisch vermogen van de organisatie groot
-------------	--

Op 23 maart heeft de behandeling van het Statenvoorstel Mediafonds plaatsgevonden. Uw Staten heeft ingestemd met ons voorstel tot de oprichting van een stichting met als doel het versterken van de lokale journalistiek wat bijdraagt aan een vitale lokale democratie. Voor het jaar 2022 was reeds in de Kadernota 2022 € 200.000 voor dit doel begroot. Naar aanleiding van de aangenomen motie 17 wordt voor de jaren 2023, 2024 en 2025 € 300.000 voor dit doel beschikbaar gesteld.

Voorstel 9.4 Regionale Circulaire Triple-Helix Netwerken

Beleidsdoel	9.7 Concern brede aansturing op brede thema's is krachtig en effectief
-------------	--

De concernopgave circulaire samenleving ondersteunt de interne organisatie in haar circulaire ambities en valt onder meerjarendoel 9.7.3 'Het ondersteunen van de transitie naar een circulaire samenleving is sterker en meer integraal'. Dit doet het team in nauwe samenwerking met landelijke en regionale partners.

De provincie Utrecht kent drie belangrijke regionale circulaire triple-helix netwerken die een grote rol spelen bij het behalen van provinciale circulaire beleidsdoelen. Dit betreft (i) Platform Groene Hart Werkt! Ten westen van de Provincie, (ii) Living Lab Regio Foodvalley Circulair in het oosten, en (iii) de Alliantie Cirkelregio Utrecht in het midden van onze provincie.

De drie circulaire triple-helix netwerken willen de krachten bundelen, en werken aan een gezamenlijk meerjarenprogramma '*Circulair Midden Nederland*'. De samenwerking moet leiden tot een efficiëntieslag in de regio waarbij:

- Wordt voorkomen dat er dubbel werk wordt gedaan;
- De netwerken elkaars krachten beter benutten;
- Meervoudige aanvragen tot individuele ondersteuning van deze platformen zoals in het verleden gebeurde, in de toekomst wordt voorkomen;
- Brede regionale ondersteuning beschikbaar is om circulaire beleidsdoelen in de organisatie te halen.

De middelen bij dit voorstel zijn bestemd voor de drie circulaire triple-helix netwerken, en hun (netwerk)activiteiten gericht op bestuurders, ambtenaren, ondernemers, onderwijsinstellingen en voor projectmanagement en evaluatie.

Voor 2024 wordt een soortgelijk programma voorzien als voor 2023.

Voorstel 9.5	Centrale coördinatie Klimaatbeleid
---------------------	---

Beleidsdoel	9.7 Concern brede aansturing op brede thema's is krachtig en effectief
-------------	--

In 2020 is vanuit Provinciale Staten Motie 33 Drawdown (08-07-2020) en Motie 100 Klimaat Centraal (20-11-2020) ingediend en door uw Staten aangenomen. Het aannemen van deze moties heeft geleid tot het opnemen van meerjarendoel 9.7.3 'De transitie naar een klimaatneutrale samenleving wordt concernbreed beter verankerd en gemonitord' in de provinciale doelenboom

Uw Staten hebben aangegeven de concernbrede doelstelling voor een klimaatneutrale provincie steviger aan te zetten (motie 100). Met behulp van een kernteam klimaat stimuleren we de samenhang, sturing en verbinding op het klimaatdossier in de volle breedte, en beschouwen dit in samenhang met de vijf door het Rijk ingestelde klimaattafels: industrie, gebouwde omgeving, elektriciteit, mobiliteit en landbouw/landgebruik.

Het Drawdownrapport (motie 33) is opgesteld en om de provinciebrede informatievoorziening te verbeteren is een klimaatmonitor ontwikkeld die publiekelijk beschikbaar is. Naar aanleiding hiervan gaan wij, op verzoek van uw Staten, verdergaand overzicht en inzicht creëren in de klimaatmaatregelen (per klimaattafel) en de verdere inhoudelijke koers uitwerken met inachtneming van de rol van de provincie. De klimaatmonitor wordt verder ontwikkeld en met behulp van het Drawdownrapport als inspiratiebron worden ook nieuwe klimaatkansen voor verdere broeikasreductie en -absorptie verkend en aangedragen, en zo nodig onderzocht.

Om te kunnen sturen op de realisatie van gestelde doelen, wettelijke of anderszins afgesproken kaders, moties etc. zijn keuzes nodig over de wijze waarop we onze bijdrage aan de grote, voor jaren bepalende klimaatopgave willen invullen, coördineren en hierop sturen. Ten behoeve hiervan is een nieuwe concernopgave benoemd: "centrale coördinatie klimaatbeleid". Deze opgave richt zich op de thema's die in het klimaatakkoord zijn benoemd met de focus op klimaatmitigerende maatregelen die CO2 beperken of afvangen. Daarnaast wordt ook de doorontwikkeling van de klimaatmonitor meegenomen in de coördinatie.

Gewenste resultaten zijn onder meer:

- Verdere uitwerking van overzicht en inzicht in klimaatmaatregelen (per klimaattafel) die bijdragen aan de broeikasgasreductie en -absorptie, en keuzerichtingen c.q. prioritering bij vragen als: waar zetten we op in, kijkend naar onze rol, waar zit onze impact, wat zijn must haves/ nice to have e.d. en wat zijn de financiële gevolgen;
- Met behulp van het Drawdownrapport als inspiratiebron worden ook nieuwe klimaatkansen voor verdere broeikasreductie en -absorptie verkend en aangedragen, en zo nodig onderzocht;
- Doorontwikkeling van de klimaatmonitor in samenhang met andere klimaat gerelateerde monitors;
- Afhandeling en/of coördinatie van klimaatbrede urgente zaken (loketfunctie) zoals moties, propositie, voortgang klimaat etc.;
- Gecoördineerde lobby en strategie samen met het Rijk en andere provincies en partners, en het faciliteren van structureel klimaatoverleg;
- (Mede-)organiseren van een expertsessie over de ontwikkelingen rondom de 55% CO2-reductie.

Hiervoor is in 2023 aanvullend budget nodig van € 221.000, en in 2024 € 445.000.

Voorstel 9.6	Formatie
---------------------	-----------------

Beleidsdoel	9.7 Concernbrede aansturing op brede thema's is krachtig en effectief
-------------	---

De extra nodige formatie wordt gedekt binnen de beschikbare concernbrede materiële budgetten en uitgewerkt in de Programmabegroting 2023. Deze keuze is toegelicht in hoofdstuk 1.6 Bijsturing.

In het traject van de Groeisprong Utrecht 2040 is naast financiën ook aandacht geweest voor versterking van het strategisch vermogen van de organisatie. De verdere uitwerking hiervan zal in samenhang met dit voorstel in deze Kadernota worden opgepakt. Met dit voorstel wordt voorzien in formatie-uitbreiding van circa 3 fte voor de versterking van het strategisch vermogen en kennisontwikkeling.

10. Overzicht Overhead

#	10. Overzicht Overhead	Fte	Incidenteel				Structureel			
			2023	2024	2025	2026	2023	2024	2025	2026
	Lasten	309	1.514	-25	16	-	55.122	55.130	54.078	54.461
	Baten		32	-	-	-	-5.041	-5.009	-3.957	-4.483
	Huidige meerjarenbegroting	309	1.546	-25	16	-	50.081	50.121	50.121	49.978
10.1	Subsidiestelsel en aanvraagportaal						196	196	196	196
10.2	Formatie structureel	15					1.518	1.518	1.518	1.518
	Nieuwe voorstellen	15	-	-	-	-	1.714	1.714	1.714	1.714
	Totaal 10. Overzicht Overhead	324	1.546	-25	16	-	51.795	51.835	51.835	51.692

Voorstel 10.1 Subsidiestelsel en aanvraagportaal

Beleidsdoel 10.2 De provinciale organisatie is daadkrachtig, wendbaar en duurzaam

In 2021 is door ons besloten het subsidie uitvoeringsproces te digitaliseren. De implementatie is binnenkort afgerond. In de tweede helft van 2022 zal bovendien gestart worden met de implementatie van een nieuw portaal voor het aanvragen van subsidies. De structurele lasten van deze systemen zijn niet eerder opgenomen in de begroting en bedragen € 0,2 miljoen per jaar.

Voorstel 10.2 **Formatie structureel**

Beleidsdoel 10.2 De provinciale organisatie is daadkrachtig, wendbaar en duurzaam

De extra nodige formatie wordt gedekt binnen de concernbrede beschikbare materiële budgetten en uitgewerkt in de Programmabegroting 2023. Deze keuze is toegelicht in hoofdstuk 1.6 Bijsturing.

Voor het team facilitair betreft het de inzet van een facilitair specialist, een uitvoerende medewerker, technisch beheer Planon en een medewerker servicecentrum.

Bij Financiën maken we stappen met PowerBI – een applicatie die ons helpt om gegevens uit verschillende bronnen te verzamelen, te beheren en te analyseren via een gebruiksvriendelijke interface. Voor het beheer van Power BI vragen we capaciteit aan. Daarnaast vragen we voor de looptijd van het financieel project een financieel adviseur administratie.

De inzet van een advocatenbureau voor de organisatie neemt veel budgetbeslag in. Daarom gaan we zelf een advocaat werven. De expertise is dan in huis en aan de andere kant geeft dit een besparing. Daarnaast is het noodzaak dat er op korte termijn een aanbestedingsjurist wordt geworven. Zeker gezien het aantal grote aanbestedingstrajecten. Daarnaast verlangt de inzet op de Wet openbaarheid van bestuur (Wob) en Wet open overheid (Woo) een coördinator. Om dit alles te ondersteunen vragen we om de inzet van een juridisch ondersteuner.

Voor het team communicatie betreft het inzetten van een videograaf.

Om de basis beter op orde te brengen is voor het domein Landelijke Leefomgeving (LLO) 1 fte domeinsecretaris en 0,5 fte business information manager (BIM'er) nodig. De domeinsecretaris (1 formatieplaats) ondersteunt de concernmanager LLO en haar managementteam in de bedrijfsvoering binnen het domein en is met name actief op het snijvlak van bestuur, management en ambtelijke organisatie. Deze medewerker adviseert met name over de inrichting van de politiek-bestuurlijke processen binnen het domein en pakt proactief knelpunten op. Dit

betekent regievoering op het proces van politiek-bestuurlijke vraagstukken en de ontwikkeling van bijvoorbeeld de strategische ontwikkelagenda. De business information manager is een medewerker die zicht heeft op alle informatievraagstukken (en -behoeftes) die binnen het domein spelen. Deze ondersteunt het management binnen het domein LLO in keuzes op het gebied van informatiemanagement en is de contactpersoon naar het team Informatievoorziening & automatisering dat onderdeel is van het domein Bedrijfsvoering.

Algemene middelen

#	Algemene middelen	Incidenteel				Structureel			
		2023	2024	2025	2026	2023	2024	2025	2026
1	Formatie dekking uit materiële budgetten	-173	-	-	-	-2.492	-2.492	-2.492	-2.492
	Nieuwe voorstellen	-173	-	-	-	-2.492	-2.492	-2.492	-2.492
	Totaal Algemene middelen	-173	-	-	-	-2.492	-2.492	-2.492	-2.492

Voorstel 1.   Formatie dekking uit materiële budgetten

In hoofdstuk 1.6 is aangegeven dat in een aantal programma's extra benodigde formatie is opgenomen voor de uitvoering van de beleidsdoelen. Het gaat hierbij om 25 fte extra met een totaal geraamde loonsom van € 2,6 miljoen (incidenteel en structureel). De dekking van deze extra noodzakelijke formatie wordt gezocht binnen de beschikbare materiële- en of personele budgetten binnen de programma's, concernbreed. Ofwel; hier wordt budgettair neutraal bijgestuurd. De concrete verwerking geschiedt in de programmabegroting 2023. In de Kadernota is de dekking opgenomen als stelpost bij de Algemene middelen.

Samenvatting voorstellen 2023-2026

#	Programma	Incidenteel				Structureel				
		Fte	2023	2024	2025	2026	2023	2024	2025	2026
1. Ruimtelijke Ontwikkeling										
1.1	Herstructurering USP		1.000							
1.1	Dekking herstructurering USP uit bestaande middelen		-1.000							
1.2	Versnelling Woningbouw				3.800	3.800				
1.3	Groen Groeit Mee		6.000							
1.4	Formatie structureel	1					95	95	95	95
	Nieuwe voorstellen Ruimtelijke Ontwikkeling	1	6.000	0	3.800	3.800	95	95	95	95
2. Landelijk Gebied										
2.1	Open-eind-regeling faunaschade						834	1.439	1.439	1.439
2.2	Budget investeringen Strategisch bosbeleid		24.260							
2.3	Subsidiering natuurbeheer							1.608	2.288	
2.4	GLB-NSP		20.150							
2.5	Formatie structureel	3					354	354	354	354
2.5	Formatie incidenteel	2	173							
	Nieuwe voorstellen Landelijk Gebied	5	44.583	-	-	-	1.188	1.793	3.401	4.081
5. Bereikbaarheid I Algemeen										
5.1	Indexering MIP Wegen investeringen						47	137	160	506
5.2	Plafond kapitaallasten Wegen									1.500
	Nieuwe voorstellen Bereikbaarheid Algemeen	0	-	-	-	-	47	137	160	2.006
6. Bereikbaarheid II OV										
6.1	Structurele dekking kapitaallasten UHL						1.638	1.638	1.638	1.638
6.2	Indexering MIP OV investeringen						141	141	160	169
6.3	Verlenging Concessie OV 2023-2025		24.500							
6.4	Nieuw concessie OV vanaf 2026									6.000
	Nieuwe voorstellen Bereikbaarheid II OV	0	24.500	-	-	-	1.779	1.779	1.798	7.807
7. Cultuur en erfgoed										
7.1	Hollandse Waterlinies			1.600						
7.2	Monumentenzorg		1.000							
7.3	Formatie structureel						95	95	95	95
	Nieuwe voorstellen Cultuur en erfgoed	0	1.000	1.600	-	-	95	95	95	95
8. Economie										
	Meerjarige financiering Innovatieprogramma Digitalisering van de Circulaire Bouweconomie		250	250	250					
8.2	Toekomstbestendige werklocaties		200	200			100	100	100	100
8.3	Programma Recreatie en Toerisme				526					
	Nieuwe voorstellen Economie	0	450	450	776	-	100	100	100	100
9. Bestuur										
9.1	Verkiezingen provinciale staten		145							
9.2	Versterking formatie Bibob en ondermijning	2					230	230	230	230
9.3	Versterken lokale journalistiek		300	300	300					
9.4	Regionale circulaire triple-helix netwerken		243	243						
9.5	Coördinatie klimaatbeleid		221	445						
9.6	Formatie structureel	3					430	430	430	430
	Nieuwe voorstellen Bestuur	5	909	988	300	-	660	660	660	660
10. Overhead										
10.1	Subsidiesysteem en aanvraagportaal						196	196	196	196
10.2	Formatie structureel	15					1.518	1.518	1.518	1.518
	Nieuwe voorstellen Overhead	15	-	-	-	-	1.714	1.714	1.714	1.714
Algemene middelen										
1.	Formatie dekking uit materiële budgetten		-173				-2.492	-2.492	-2.492	-2.492
	Nieuwe voorstellen Algemene middelen		-173	-	-	-	-2.492	-2.492	-2.492	-2.492
Totaal Voorstellen		25,4	77.269	3.038	4.876	3.800	3.186	3.881	5.531	14.066

3. Financieel meerjarenperspectief 2023-2026

In dit hoofdstuk gaan we in op het financieel meerjarenperspectief 2023-2026. In paragraaf 3.1 tonen we een tabel van de doorrekening op hoofdlijnen van het financieel meerjarenperspectief 2023-2026. Deze tabel start met de beginstand van de Kadernota 2023-2026 en toont vervolgens de financiële consequenties van de voorstellen uit hoofdstuk 2, samengevat per programma. In paragraaf 3.2 presenteren wij aan u het dekkingsvoorstel voor een structureel sluitende begroting 2023-2026.

3.1 Financieel meerjarenperspectief 2023-2026 incl. voorstellen programma's

Financieel meerjarenperspectief 2023-2026					Bedragen x € 1.000			
Doorrekening op hoofdlijnen								
Financieel kader	Incidenteel				Structureel			
	2023	2024	2025	2026	2023	2024	2025	2026
A. Beginstand Kadernota 2023-2026	10.572	4.862	-8.851	11.505	17.796	25.437	41.713	23.424
B. Voorstellen per programma								
1. Ruimtelijke Ontwikkeling	6.000	-	3.800	3.800	95	95	95	95
2. Landelijk Gebied	44.583	-	-	-	1.188	1.793	3.401	4.081
3. Bodem, water en milieu	-	-	-	-	-	-	-	-
4. Energietransitie	-	-	-	-	-	-	-	-
5. Bereikbaarheid I - Algemeen	-	-	-	-	47	137	160	2.006
6. Bereikbaarheid II - Openbaar Vervoer	24.500	-	-	-	1.779	1.779	1.798	7.807
7. Cultuur en erfgoed	1.000	1.600	-	-	95	95	95	95
8. Economie	450	450	776	-	100	100	100	100
9. Bestuur	909	988	300	-	660	660	660	660
10. Overzicht Overhead	-	-	-	-	1.714	1.714	1.714	1.714
Algemene middelen	-173	-	-	-	-2.492	-2.492	-2.492	-2.492
B. Totaal voorstellen	77.269	3.038	4.876	3.800	3.186	3.881	5.531	14.066
C. Saldo voor dekking (= A-I-B)	-66.697	1.824	-13.727	7.705	14.610	21.556	36.182	9.358
Totaal Incidenteel en Structureel	-52.087	23.380	22.455	17.063				

Legenda:

Een "+" is een positief bedrag = voordelig saldo
Een "-" is een negatief bedrag = nadelig saldo

3.1.1 A. Beginstand Kadernota 2023-2026

In de volgende tabel wordt de opbouw van de beginstand Kadernota 2023-2026 in detail weergegeven en vervolgens toegelicht.

Doorrekening op detail					Structureel			
A. Beginstand Kadernota 2023-20256	2023	2024	2025	2026	2023	2024	2025	2026
Saldo begroting 2022-2025 (exclusief verrekening saldireserve)	-2.767	-8.692	-8.851	-1.650	229	4.869	6.094	6.290
Actualisaties:								
<i>Provinciefonds</i>								
- September/december circulaire					5.480	5.712	6.317	12.501
- Maartbrief					9.528	16.334	19.056	6.806
- Compensatie Zeeland	-215							
- Meicirculaire prijs- looncompensatie					pm	pm	pm	pm
- Provinciefonds herijking					pm	pm	pm	pm
<i>Motorrijtuigenbelasting</i>								
- Opbrengsten opcenten MRB					999	1.016	1.033	2.987
- Compensatie Rijk derving opcenten elektrische auto's	13.554	13.554						
- Opbrengsten opcenten zuinige auto's vanaf 2025							9.685	14.140
<i>Stelposten</i>								
- Stelpost loon/prijscompensatie					-4.501	-8.392	-12.510	-19.800
Overige bijstellingen								
-Inkomsten Waterschappen					500	500	500	500
-Ruimte kapitaallasten Mobiliteit				13.155	5.561	5.398	11.538	
Beginstand Kadernota 2023-2026	10.572	4.862	-8.851	11.505	17.796	25.437	41.713	23.424

Legenda:

Een "+" is een positief bedrag = voordelig saldo
Een "-" is een negatief bedrag = nadelig saldo

Toelichting op de hierboven genoemde standen en bijstellingen:

Saldo begroting 2022-2025 (exclusief verrekening met de saldireserve)

Op 8 november 2021 heeft uw Staten de Programmabegroting 2022-2025 vastgesteld. Het saldo van het financieel meerjarenperspectief incidenteel en structureel is het vertrekpunt voor de Kadernota 2023-2026. In 2023 was het saldo incidenteel € 2,7 miljoen tekort en structureel € 0,2 miljoen positief. In de Programmabegroting 2022-2025 zijn de saldi verrekend met de saldireserve. In de Kadernota worden de saldi opgenomen vóór de verrekening met de saldireserve.

Na vaststelling van de Programmabegroting 2022 is er een aantal ontwikkelingen geweest die effect hebben op het saldo van de begroting. Deze worden hierna toegelicht.

Actualisaties

- Provinciefonds September- en decembercirculaire provinciefonds
Bij de berekening van het financieel meerjarenperspectief in de Kadernota wordt uitgegaan van de september- en decembercirculaire 2021 van het provinciefonds. Over de mutaties is uw Staten apart geïnformeerd met de statenbrieven van 2 november 2021 (823960E3) en 25 januari 2022 (823F56E9). De mutatie in het jaar 2026 van € 12 miljoen van de uitkering provinciefonds komt door de toevoeging van de nieuwe jaarschijf in het meerjarenperspectief. Dit is de mutatie ten opzichte van 2025.
- Provinciefonds Maartbrief
Op 6 april is door het ministerie van BZK een [‘Maartbrief’](#) gepubliceerd. Daarin is inzichtelijk gemaakt wat de financiële effecten zijn voor de gemeenten en provincies naar aanleiding van het coalitieakkoord van Rutte-IV. De daarin gemaakte afspraken waren immers nog niet verwerkt in de september- of decembercirculaire. In de Maartbrief is inzichtelijk gemaakt wat het financiële effect is per inwoner van een provincie of gemeente. Omdat er omvangrijke middelen zijn opgenomen in het coalitieakkoord, die via de trap-op-trap-af systematiek ook leiden tot een grotere omvang van het provinciefonds, wordt er uitgegaan van een positieve bijstelling van het accres voor de jaren t/m 2026 ten opzichte van de stand zoals die was opgenomen in de septembercirculaire. Door het ministerie is een nadrukkelijk voorbehoud gemaakt dat de definitieve effecten pas bekend worden in de meicirculaire. Die wordt gepubliceerd na de Voorjaarsbegroting van het Rijk. Zichtbaar is dat het accres behoorlijk oploopt t/m 2025, en daarna veel minder groeit. De oorzaak hiervan is dat het accres van het provincie- en gemeentefonds vanaf dat jaar is vastgezet op + € 1 miljard.
- Provinciefonds compensatie Zeeland
In de provinciale begroting t/m 2022 is rekening gehouden met de onderling gemaakte afspraak tussen de provincies dat de provincie Zeeland een compensatie ontvangt voor het gegeven dat zij te weinig middelen uit het provinciefonds ontvangt. De reden daarvoor is dat de negatieve maatstaf ‘eigen vermogen’ bij de provincie Zeeland te hoog is. Zij ontvangen daardoor minder middelen uit het provinciefonds, en dat komt ten gunste van de andere provincies. Reeds enkele jaren is de afspraak dat Zeeland daarvoor wordt gecompenseerd, zoals wij aan uw Staten hebben toegelicht in de [Kadernota 2019](#). Met de aanstaande herijking van het provinciefonds zou dit opgelost moeten worden, maar wij verwachten dat die herijking pas vanaf 2024 wordt geëffectueerd. Om die reden is voor het jaar 2023 de eerder gemaakte afspraak incidenteel doorgetrokken.
- Provinciefonds meicirculaire prijs- en looncompensatie
De meicirculaire wordt nagenoeg gelijktijdig gepubliceerd met de provinciale Kadernota 2023-2026. Die effecten zijn daarom niet verwerkt in deze Kadernota. Onzeker is wat de financiële effecten zullen zijn voor Utrecht die uit de meicirculaire komen. Zie ook de hiervoor opgenomen toelichting onder ‘provinciefonds Maartbrief’. De stijgende kosten voor allerlei prijzen en lonen zullen naar verwachting ook hun doorwerking hebben op de Rijksbegroting. En daarmee dus ook op de omvang van het provinciefonds via de trap-op-trap-af systematiek. Het is echter hoogst onzeker welke afspraken er op Rijksniveau gemaakt gaan worden, zeker gezien alle majeure financiële tegenvallers bij het Rijk waarover momenteel wordt gesproken in aanloop naar

de Voorjaarsbegroting. Om die reden is hier vooralsnog 'pm' ingevuld.

– Herijking provinciefonds

De besluitvorming over de herijking van het provinciefonds is voorzien in het kalenderjaar 2022, waarna dit vervolgens vanaf boekjaar 2024 of later verwerkt gaat worden. Via het IPO zijn we hier nauw bij betrokken. Het is nog onzeker op welke wijze de herijking van het provinciefonds wordt vormgegeven en wat de financiële effecten daarvan zullen zijn voor de provincie Utrecht. Om die reden is hier vooralsnog 'pm' ingevuld.

– Opbrengsten opcenten MRB

De hogere inflatie leidt in toekomstige jaren ook tot een hoger toe te passen inflatiecijfer op het tarief van de opcenten. Het verschil tussen het nu bekende inflatiecijfer en waarmee werd gerekend in de vorige begroting leidt tot een toename van de verwachte opbrengst.

– Compensatie Rijk derving opcenten MRB elektrische auto's

In de Voorjaarsrapportage 2022 van het Rijk zal de compensatie van de derving van opcenten worden verwerkt. Via het IPO is inzicht verkregen in de voorgestelde verdeling van deze compensatie per provincie. Die verdeling is in lijn met de berekening zoals die in het rapport van de Raad van Openbaar Bestuur is gehanteerd. En op basis van dat rapport is het totale bedrag (€ 124 miljoen per jaar voor 2022, 2023 en 2024) gebaseerd. Omdat deze compensatie een einddatum heeft van 2024 wordt door de provincies de lijn gehanteerd dat dit wordt gezien als incidentele baten.

– Opbrengsten opcenten MRB zuinige auto's

Onder de huidige wetgeving van het Rijk geldt dat elektrische auto's geheel, en zuinige auto's gedeeltelijk, zijn vrijgesteld van het betalen van MRB. En daarmee dus ook voor de provinciale opcenten op de MRB. Deze afspraak geldt tot en met 2024. Vanaf 2025 wordt de korting beperkt tot 25% en vanaf 2026 is er geen korting meer. Uiterlijk in 2024 vindt besluitvorming door het Rijk plaats over de vraag of de huidige vrijstelling wordt verlengd. In deze Kadernota zijn we er alvast vanuit gegaan dat de zuinige auto's weer onder de heffing worden gebracht van de MRB en daarmee dus ook provinciale opcenten gaan betalen. In Utrecht gaat het om circa 24.000 elektrische auto's en ruim 12.500 hybride auto's (peildatum heden).

– Stelpost loon/prijscompensatie

De diverse toe te passen indexcijfers zijn geactualiseerd op basis van de CEP-raming van maart. Door alle ontwikkelingen in de wereld (Oekraïne) heeft dit geleid tot een forse stijging van de toe te passen indexcijfers. Dit leidt tot een substantiële verhoging van de stelpost voor lonen en prijzen. In deze stelpost zijn de volgende onderdelen opgenomen:

- Lonen op basis van de formatie uit algemene middelen (niet formatie uit materiële middelen);
- Subsidies van partnerorganisaties verdeeld naar loon/prijseffect (niet alle subsidies);
- Voormalige decentralisatie uitkering Verkeer en Vervoer waaruit met name de concessievergoeding openbaar vervoer wordt gedekt;
- Beperkte stelpost voor stijging prijzen contractafspraken (niet alle materiële budgetten).

- Inkomsten Waterschappen
Jaarlijks ontvangt de provincie een bijdrage van het waterschap voor agrarisch natuurbeheer. Deze bijdrage van € 0,5 miljoen was niet in de meerjarenbegroting opgenomen en wordt daarom als meerjarige bijstelling verwerkt in deze Kadernota.
- Ruimte plafond kapitaallasten Mobiliteit
In de meerjarenbegroting 2023-2026 zijn als structurele last de verwachte kapitaallasten opgenomen voor Wegen en Openbaar Vervoer. Deze structurele last is gebaseerd op het eerder door uw Staten ingestelde plafond aan kapitaallasten. Wanneer de totaal verwachte kapitaallasten lager zijn dan het plafond, dan leidt dit tot een verlaging van de structurele kapitaallasten voor dat jaar. In lijn met de gemaakte afspraken in de Nota Investeren (2022) is de vrijval van kapitaallasten in de laatste jaarschijf van dit meerjarenperspectief (2026) opgenomen als incidentele bijstelling. Daarmee is inzichtelijk dat het huidige budget voor kapitaallasten structureel gedekt is. De opgenomen bedragen zijn gebaseerd op het Meerjaren investeringsplan (MIP) Mobiliteit die gelijktijdig met deze Kadernota aan uw Staten ter besluitvorming wordt voorgelegd.

3.1.2 B. Voorstellen per programma

In hoofdstuk 2 zijn de afzonderlijke voorstellen opgenomen per programma met een onderscheid tussen incidentele en structurele voorstellen. De financiën van deze voorstellen zijn samengevat per programma en de Algemene middelen in de tabel “Doorrekening op hoofdlijnen” die u in paragraaf 3.1.1 A. Beginstand Kadernota 2023-2026 aantreft.

3.1.3 C. Saldo vóór dekking 2023-2026

De saldi van de beginstand van de Kadernota 2023-2026 en ná verwerking van de voorstellen vanuit de programma's bedragen als volgt:

Jaar	Incidenteel	Voordelig of nadelig	Structureel	Voordelig of nadelig	Totaal	Voordelig of nadelig
2023	-66.697	nadelig	14.610	voordelig	-52.087	nadelig
2024	1.824	voordelig	21.556	voordelig	23.380	voordelig
2025	-13.727	nadelig	36.182	voordelig	22.455	voordelig
2026	7.705	voordelig	9.358	voordelig	17.063	voordelig
Totaal	-70.895		81.706		10.811	

In het volgende hoofdstuk wordt ingegaan op het dekkingsplan voor het nadelig saldo van € 52 miljoen in het jaar 2023.

3.2 Dekkingsplan

	Incidenteel				Structureel			
	2023	2024	2025	2026	2023	2024	2025	2026
Saldo voor dekking	-66.697	1.824	-13.727	7.705	14.610	21.556	36.182	9.358
Totaal Incidenteel en Structureel	-52.087	23.380	22.455	17.063				
Dekkingsvoorstel								
Saldireserve: Reservering Natuur - Groen Groeit Mee	6.000	-	-	-	-	-	-	-
Saldireserve: Reservering Natuur - Strategisch Bosbeleid	24.260	-	-	-	-	-	-	-
Saldireserve: Reservering Natuur - GLB/NSP	20.150	-	-	-	-	-	-	-
Saldireserve: Reserve OV - Stijging concessie 23-25	24.500	-	-	-	-	-	-	-
Saldo na dekkingsvoorstel	8.213	1.824	-13.727	7.705	14.610	21.556	36.182	9.358
Totaal Incidenteel en Structureel	22.823	23.380	22.455	17.063				

Legenda:

Een "+" is een positief bedrag = voordelig saldo

Een "-" is een negatief bedrag = nadelig saldo

Het nadelig saldo van € 52 miljoen in 2023 wordt veroorzaakt door vier opgenomen voorstellen in hoofdstuk 2 om budgetten te reserveren voor Natuur en landbouwbeleid en het Openbaar Vervoer (OV). Voorgesteld wordt de reserveringen te dekken door een onttrekking van totaal € 74,9 miljoen uit de saldireserve. Het gaat om de volgende voorstellen:

Programma 1 Ruimtelijke Ontwikkeling: voorstel 1.3 Groen Groeit Mee, reservering:	€ 6,0 miljoen;
Programma 2 Landelijk Gebied: voorstel 2.2 Strategisch Bosbeleid, reservering:	€ 24,2 miljoen;
Programma 2 Landelijk Gebied: voorstel 2.4 GLB-NSP, reservering:	€ 20,1 miljoen;
Programma 6 Bereikbaarheid OV: voorstel 6.3 Verlenging concessie 2023-2025, reservering:	€ 24,5 miljoen.

Toelichting op de ontwikkeling van de saldireserve

Met het dekkingsvoorstel voor inzet van de saldireserve wordt in onderstaande tabel inzicht gegeven in de ontwikkeling van de saldireserve in 2022-2026. Vervolgens worden deze mutaties per jaarschijf toegelicht.

Prognose verloop saldireserve (bedragen x € 1.000)	Saldo
Saldireserve per 31-12-2021, jaarrekening 2021	157.686
Verwerking jaarrekening 2021:	
- Bij: voordelig jaarrekeningresultaat	59.791
- Bij: vrijval reserves	2.062
- Af: bestemmingsvoorstellen 2021	-23.401
- Af: VFF 2e tranche	-750
Geprognosticeerd saldo per 1-1-2022	195.388
Voorstellen voor onttrekkingen en dotaties in 2022:	
- Af: Steunpakket Cultuur & Erfgoed Covid-19	-2.000
- Af: begrotingssaldo 2022	-36.254
- Bij: vrijval kapitaallastenreserve Uithoflijn	49.135
Geprognosticeerd saldo per 1-1-2023	206.269
Voorstellen voor onttrekkingen en dotaties in 2023:	
- Af: begrotingssaldo 2023	-51.501
- Af: vorming reserve Strategisch Bosbeleid en GGM	-30.260
- Af: aanvulling reserve Concessie OV	-24.500
- Af: vorming reserve GLB-NSP	-20.150
- Bij: positief saldo begroting 2023 cf. Kadernota	22.823
Geprognosticeerd saldo per 1-1-2024	102.681
Voorstellen voor onttrekkingen en dotaties in 2024:	
- Af: begrotingssaldo 2024	-7.590
- Bij: positief saldo begroting 2024 cf. Kadernota	23.380
Geprognosticeerd saldo per 1-1-2025	118.471
Voorstellen voor onttrekkingen en dotaties in 2025:	
- Af: begrotingssaldo 2025	-174
- Bij: positief saldo begroting 2025 cf. Kadernota	22.455
Geprognosticeerd saldo per 1-1-2026	140.752
Voorstellen voor onttrekkingen en dotaties in 2026:	
- Bij: positief saldo begroting 2026 cf. Kadernota	17.063
Geprognosticeerd saldo per 1-1-2027	157.815

De saldireserve bedraagt per 31 december 2021 € 157,8 miljoen. Indien uw Staten de voorstellen bij de jaarstukken 2021 op 29 juni 2022 overneemt, dan resteert een saldireserve van € 195,4 miljoen op 1 januari 2022.

Ontwikkeling 2022

In 2022 is een onttrekking geraamd van € 36,2 miljoen opgenomen in de dekkingsplannen van de programmabegrotingen 2021 en 2022. Daarnaast is een onttrekking opgenomen van € 2 miljoen voor de uitbreiding van het 'Steunpakket Cultuur & Erfgoed COVID-19' conform uw besluitvorming van 23 maart ([PS2022BEM07](#)). In programma 6 Bereikbaarheid wordt in voorstel 6.1 voorgesteld om de structurele kapitaallasten Uithoflijn vanaf 2023 ten laste te brengen van de exploitatie. Het saldo van de reserve kapitaallasten Uithoflijn groot € 49,1 miljoen kan dan per 31 december 2022 vrijvallen en worden toegevoegd aan de Saldireserve.

Ontwikkeling 2023

De onttrekking van het begrotingssaldo 2023 van € 51,5 miljoen is geraamd in de dekkingsplannen van de programmabegrotingen 2021 en 2022. De onttrekking voor de reserveringen voor Natuur en OV totaal € 74,9 miljoen is hiervoor toegelicht. Het geraamd voordelig saldo 2023 groot € 22,8 miljoen in deze Kadernota wordt toegevoegd aan de saldireserve.

Ontwikkeling 2024-2026

In de jaren 2024-2026 worden bedragen onttrokken overeenkomstig de dekkingsplannen van de programmabegrotingen 2021 en 2022. De stortingen in de saldireserve betreffen de voordelige saldi van jaren 2024-2026 uit deze Kadernota.

Het geprognosticeerd saldo van de saldireserve per eind 2026 bedraagt € 157,8 miljoen.

3.3 Meerjarenperspectief 2030 en 2040

In hoofdstuk 1.9 Financieel beeld 2030 en 2040 is ingegaan op de ontwikkeling van een langetermijnbegroting als onderdeel van het vergroten van het strategisch vermogen. De gepresenteerde tabel bevat een eerste aanzet qua doorrekening van een financieel meerjarenbeeld. Dit is gebaseerd op het doorzetten van het bestaande (structurele) beleid dat is opgenomen in de jaarschijf 2026, aangevuld met het voorgestelde investeringsaanbod aan het Rijk. Voor de uitgangspunten voor de berekeningen op lange termijn wil het college met uw Staten in gesprek via de commissie FAC. Daarin willen we aan de hand van concrete voorbeelden tot een afwegingskader komen op welke wijze er recht kan worden gedaan aan de financiële vertaling van onzekerheden en ontwikkelingen die op de langere termijn worden voorzien. Het reeds ontwikkelde financiële model van de Groeisprong Utrecht 2040 kan daar behulpzaam bij zijn, al ligt daarin de focus op een select aantal thema's.

Overige onzekerheden en ontwikkelingen op de langere termijn

Bij het opstellen van onderstaand meerjarenperspectief zijn diverse onzekerheden en ontwikkelingen naar voren gebracht die we momenteel nog niet financieel vertaald hebben. Soms is dit wel onderdeel van het rapport Groeisprong Utrecht 2040. Deze niet-limitatieve opsomming geeft een indicatie van toekomstige verwachte extra lasten en baten:

Toekomstige lasten

- In het separaat bijgevoegde MIP Mobiliteit is in hoofdstuk 6 'prognose kapitaallasten' een mogelijke ontwikkeling van kapitaallasten geschetst van investeringen in het openbaar vervoer, wegen, verkeersveiligheid en de fiets. Indien alle nu bekende studieprojecten op termijn daadwerkelijk worden uitgevoerd voor de ingeschatte bedragen, dan leidt dat tot een extra benodigd kapitaallastenbudget in 2030 van circa € 7 miljoen voor wegen/verkeersveiligheid/fiets, terwijl er bij het openbaar vervoer sprake is van een vrije ruimte van € 3,7 miljoen in 2030. Op de veel langere termijn geldt dat de beschikbare

kapitaallastenruimte in het openbaar vervoer toeneemt, maar dat daarbij zij opgemerkt dat voor toekomstige vervangingsinvesteringen van reeds bestaande infrastructuur onzeker is of er dan opnieuw bijdragen van derden (waaronder het Rijk) beschikbaar worden gesteld.

- Vanuit het Rijk ontvangen we sinds 2008 jaarlijks € 4,95 miljoen ter dekking van kosten die we maken voor beheer- en onderhoud van de traminfrastructuur van de voormalige Bestuursregio Utrecht (BRU). Deze specifieke uitkering (voorheen een decentralisatie uitkering) kent een einddatum van 2033. Over een verlenging van de destijds gemaakte afspraken en randvoorwaarden dient op termijn met het Rijk te worden gesproken.
- In deze Kadernota is bij enkele voorstellen aangegeven dat er in de nabije toekomst mogelijk aanvullende middelen benodigd zijn. Dit betreft bijvoorbeeld structurele beheer- en subsidiebedragen voor voorstel 2.2 'Investeringen Strategisch bosbeleid' en voorstel 2.3 'subsiëring natuurbeheer'. Het geldt ook voor de toekomstige cofinanciering ná 2027 voor het GLB-NSP in voorstel 2.4, en mogelijk een aanvullend benodigde behoefte aan OV-exploitiatiemiddelen voor voorstel 6.4 'Nieuwe concessie vanaf 2026'.
- In de provinciale begroting zijn daarnaast door uw Staten diverse projecten en programma's met incidentele middelen gefinancierd. We vormen hiermee geen uitzondering ten opzichte van andere provincies en gemeenten waar dit ook veelvuldig wordt toegepast. Indien dergelijke activiteiten echter een structureel karakter krijgen, dan zal dit leiden tot een aanvullende behoefte aan structurele middelen. Het jaarlijks in de begroting (en jaarrekening) opgenomen overzicht van incidentele baten en lasten geef inzicht in de omvang van de daarmee gepaard gaande bedragen.

Toekomstige baten

- In het rapport Groeisprong Utrecht 2040 is een indicatie opgenomen van de toekomstige groei van inkomsten uit het huidige belastinggebied door de verwachte groei van het aantal auto's waarover opcenten worden geheven. Tevens is daarin aangegeven dat een aanvullende verhoging van het huidige tarief, bovenop de inflatiecorrectie, kan resulteren in extra baten.
- De mogelijke overgang naar een nieuw belastinggebied, waarover uw Staten een motie heeft aangenomen in de vergadering van 11 mei, heeft de potentie om te leiden tot een groei van de provinciale inkomsten.
- De herijking van de huidige verdeling van het provinciefonds kan positief uitpakken voor Utrecht. Echter, meer nog willen we inzetten op een groei van de totale omvang van het provinciefonds zoals ook is verwoord in één van de beslispunten in het Statenvoorstel bij deze Kadernota. Een dergelijke groei biedt de mogelijkheid om toekomstige majeure opgaven financieel te dekken.
- Evenals in de afgelopen jaren verwachten we ook dat in toekomstige jaren er door ons aanspraak gemaakt kan worden op (incidentele) middelen vanuit met name het Rijk en Europa. Dergelijke middelen worden bijvoorbeeld via fondsen, specifieke uitkeringen of in de vorm van deals beschikbaar gesteld. Dit gaat veelal om majeure financiële bedragen.

Aanvullend op de hierboven gegeven schets van toekomstige ontwikkelingen en onzekerheden geldt dat er altijd de mogelijkheid is om binnen de bestaande begroting tot andere keuzes en afwegingen te komen. Dit sluit ook aan bij de mogelijkheden die in het rapport Groeisprong Utrecht 2040 zijn genoemd (pag. 5) om invulling te geven aan de begrotings- en liquiditeitsbehoefte op de langere termijn.

Prognose financieel meerjarenbeeld 2023-2040		2026	2030	2035	2040
<i>Bedragen x € 1.000 (bij saldo bedragen is een "+" een overschot)</i>		Incid. & struct.	Incid. & struct.	Incid. & struct.	Incid. & struct.
Financieel meerjarig saldo bestaand beleid begroting 2022	4.640	6.290	6.290	6.290	6.290
Ontwikkeling Provinciefonds	19.307	19.307	19.307	19.307	19.307
Ontwikkeling Motorrijtuigenbelasting	17.127	17.127	17.127	17.127	17.127
Stelpost indexatie begrotingsbudgetten	-19.800	-19.800	-19.800	-19.800	-19.800
Inkomsten Waterschap	500	500	500	500	500
Ruimte Kapitaallasten Mobiliteit	13.155	-	-	-	-
A. Subtotaal bijstellingen op het meerjarig saldo	30.289	17.134	17.134	17.134	17.134
Financieel meerjarig saldo bij start keuzen Kadernota 2023	34.929	23.424	23.424	23.424	23.424
Voorstellen 2023-2026					
1. Ruimtelijke ontwikkeling	3.895	95	95	95	95
2. Landelijk gebied	4.081	4.081	4.081	4.081	4.081
3. Bodem, water, milieu	-	-	-	-	-
4. Energietransitie	-	-	-	-	-
5. Bereikbaarheid I - Algemeen	2.006	2.006	2.006	2.006	2.006
6. Bereikbaarheid II - Openbaar Vervoer	7.807	7.807	7.807	7.807	7.807
7. Cultuur en erfgoed	95	95	95	95	95
8. Economie	100	100	100	100	100
9. Bestuur	660	660	660	660	660
10. Overzicht Overhead	1.714	1.714	1.714	1.714	1.714
Algemene middelen	-2.492	-2.492	-2.492	-2.492	-2.492
B. Subtotaal intensivering beleid (extra lasten)	17.866	14.066	14.066	14.066	14.066
Financieel meerjarig saldo inclusief keuzen Kadernota 2023 (A+B)	17.063	9.358	9.358	9.358	9.358
Groeisprong 2040					
<u>Gezonde verstedelijking Metropoolregio Utrecht:</u>					
- Kapitaallasten o.b.v. MIRT-verkenning bijdrage van € 85 miljoen			2.833	2.833	
- Stelpost kapitaallasten investeringen			4.000	4.000	
- Verwachte toename van exploitatie, beheer- en onderhoudslasten			6.500	6.500	
<u>Dekking:</u>					
- MIRT-verkenning van € 85 miljoen al gedekt als studieproject vanuit huidige kapitaallastenbudget OV			-2.833	-2.833	
- Verwachte bijdrage van 50% van partners aan toename van exploitatie, beheer- en onderhoudslasten			-3.250	-3.250	
C. Subtotaal Groeisprong 2040	-	-	7.250	7.250	-
Financieel meerjarig saldo ná toevoeging voorgesteld extra budget en ontwikkeling Groeisprong 2040.	17.063	9.358	2.108	2.108	2.108

Bovenstaande prognose van het financieel meerjarenbeeld tot en met 2040 start met het beginsaldo van het bestaand beleid vanuit de begroting 2022-2025. Daarna volgen de actualisaties en bijstellingen zoals ook toegelicht in paragraaf 3.1.1 A. Beginstand Kadernota 2023-2026. Vervolgens zijn de voorstellen met een structureel financieel effect uit hoofdstuk 2 opgenomen. Het meerjarig financieel saldo, inclusief de keuzes die in deze Kadernota 2023-2026 aan uw Staten worden voorgelegd, sluit in de jaren 2030-2040 met een positief saldo van € 9,4 miljoen. Dat is gelijk aan het structureel positieve saldo van het jaar 2026.

Onder Groeisprong 2040 zijn de financiële consequenties opgenomen van het aanbod aan het Rijk voor een gezonde verstedelijking Metropoolregio Utrecht. In paragraaf 1.2 van deze Kadernota ramen wij de mogelijk provinciale bijdrage op van € 220 tot € 270 miljoen. Al eerder heeft uw staten een investeringsbijdrage van € 85 miljoen opgenomen als studieproject in het MIP van Mobiliteit. In de exploitatiebegroting van programma 5 'Bereikbaarheid I Algemeen' hebben wij voor de jaren 2022 en daarna € 70 miljoen gereserveerd voor cofinanciering van lokale investeringen in verkeersveiligheid, fietsvoorzieningen en doorstromingsmaatregelen die

nodig zijn om de gewenste woningbouw in met name de regio's Amersfoort en Foodvalley op korte termijn te realiseren. Dit betekent dat voor gesprekken met regio en Rijk dekking wordt gezocht voor een kapitaallast die past bij een investering van € 115 miljoen. (€ 270 miljoen - € 70 miljoen - € 85 miljoen). Dit betekent bij een afschrijvingstermijn van 30 jaar een extra kapitaallast van afgerond € 4 miljoen per jaar.

Na een eventuele overeenkomst met het Rijk is deze kapitaallast te dekken uit de ruimte in het structurele meerjarenbeeld. Indien de beoogde investering (deels) wordt uitgevoerd in een uitbreiding van het openbaar vervoer netwerk, dan brengt dit ook extra exploitatie, beheer- en onderhoudslasten met zich mee. Die worden op basis van de huidige inzichten ingeschat op circa € 6,5 miljoen. De mate waarin deze lasten voor rekening zullen komen voor de provincie is onderdeel van het te voeren gesprek met het Rijk en de regio, en is om die reden voor 50% vertaald in het hiervoor genoemde financiële meerjarenperspectief.

4. Actualisatie begroting 2023 en kaders

4.1 Verbetering in begroting 2023

De afgelopen jaren zijn de verschillende planning- en control producten door digitalisering en de invoering van de doelenboom verbeterd en is de leesbaarheid vergroot. Deze ontwikkeling zetten wij voort. Onderstaande verbetering nemen we op in de begroting 2023.

4.1.1 Indicatoren

In de afgelopen maanden heeft u enkele statenvoorstellen aangenomen waarin wordt aangekondigd dat nieuwe indicatoren worden toegevoegd aan een beleidsdoel. Deze indicatoren zullen wij bij de begroting 2023 toevoegen. Daarnaast zullen wij ook, zoals vermeld in het Statenvoorstel bij de jaarstukken 2021, de huidige indicatoren op bruikbaarheid (tijdigheid gegevens) doorlichten.

4.1.2 Evaluatie samenwerkingsverbanden

Mede naar aanleiding van de uitgevoerde evaluatie verbonden partijen uit 2019 (2020BEM172) en de daarin gedane aanbevelingen is een geactualiseerde nota opgesteld met een geheel herzien kader. Dit heeft geresulteerd in de huidige nota Samenwerkende partijen (PS2022BEM09). In deze nota vallen naast de samenwerkingsverbanden zoals wij die kennen vanuit de Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr) ook nieuwe vormen onder die belangrijk zijn voor de provincie Utrecht. Gedacht kan worden aan onder andere Regiodeals en de Economic Board Utrecht (EBU). Naast het in beeld brengen, het beoordelen is het evalueren van deze samenwerkingsverbanden een onlosmakelijk onderdeel van deze nota. Daarom is het belangrijk om dit jaarlijks te doen en niet eenmaal in de vier jaar allemaal tegelijkertijd. Hiervoor wordt een rooster opgesteld zodanig dat elk jaar evaluaties worden uitgevoerd en dat elke onder deze nota vallende samenwerking eens in de vier jaar geëvalueerd wordt. Dit rooster wordt nu uitgewerkt en nemen we op in de Begroting 2023. Provinciale Staten zal eventueel ook zelf een voorstel kunnen doen voor de evaluatie van een samenwerkingsverband.

4.2 Actualisatie van de kaders

4.2.1 Termijnkalender kaderstelling

In onderstaand overzicht wordt aangegeven in welk jaar de kaderstellende nota, vastgesteld door uw Staten, herzien wordt. Iedere nota wordt vier jaar als kader gehanteerd. Met betrekking tot de Financiële verordening geldt dat deze in 2022 geactualiseerd wordt als gevolg van de invoering van de rechtmatigheidsverantwoording. Daarnaast voorzien we ook een actualisatie in het jaar 2023 nadat een nieuw college is geformeerd. Hiermee volgen we de eerder gedane toezegging op bij de bespreking van deze verordening in december 2020 dat het goed is om in het eerste jaar van een nieuwe Statenperiode dit kaderstellende financiële document te actualiseren.

Nr.	Nota	Laatste versie vastgesteld op:	2022	2023	2024	2025	2026
1	Treasurystatuut/strategie 2021-2024	11-11-2020	X	X			
2	Nota Investeren, waarderen en exploiteren	11-05-2022	X				X
3	Nota Reserves en voorzieningen	11-05-2022	X				X
4	Kernnota Weerstandsvermogen en risicobeheersing	09-12-2020			X		
5	Nota's kapitaalgoederen mobiliteit	30-06-2021				X	
6	Nota Samenwerkende partijen (voorheen Nota Verbonden partijen)	11-05-2022	X				X
7	Nota grondbeleid	30-09-2020			X		
8	Nota financieringsbeleid	04-03-2020			X		
9	Financiële verordening	09-12-2020	X	X			

4.2.2 Toe te passen indexatie cijfers

In de financiële verordening van de provincie is opgenomen dat in de kadernota wordt besloten over het wel of niet toepassen van indexeringen voor loon- en prijsontwikkelingen in de programmabegroting (artikel 5.2). In deze kadernota stellen we voor om in de begroting 2023 de budgetten en tarieven van de provincie Utrecht op onderstaande wijze te indexeren. Hiermee sluiten we aan op het "[Discussiestuk over indexatie van budgetten en tarieven](#)", welke op 25 maart 2020 in de Commissie FAC is behandeld en op het door [PS genomen besluit](#) in 2017 om subsidies aan partnerinstellingen te indexeren.

Het Centraal Planbureau (CPB) heeft in maart 2022 een tabel gepubliceerd waarin deze indexatiecijfers zijn benoemd, als onderdeel van het Centraal Economisch Plan voor 2022. De meerjaren indexatiecijfers van het CPB zijn de basis voor de berekeningen van de Kadernota 2023-2026. In het jaar 2022 is er sprake van een hoge inflatie van ongeveer 6%, voornamelijk veroorzaakt door de hoge energiekosten. Het CPB gaat in de berekeningen uit van een inflatie van ongeveer 3% in 2023. In november wordt een nieuwe raming gepubliceerd.

#	Onderwerp	Type index	KADERNOTA 2023-2026		Vorig jr			
			2022	2023	2023	2024	2025	2026
1.	Geprognosticeerde loonstijging	Prijs overheidsconsumptie, beloning werknemers	1,20%	4,80%	3,30%	3,90%	3,80%	3,60%
2.	Prijscompensatie structurele budgetten aan derden	Op basis van de gemaakte contractuele afspraken en de daarin genoemde percentages	pm	pm	pm	pm	pm	pm
3.	Loon- en prijscompensatie van de voormalige decentralisatie-uitkering verkeer en vervoer	Prijs materiële overheidsconsumptie (imoc)	1,40%	4,10%	2,30%	2,40%	2,40%	1,90%
4.	Looncompensatie van subsidies aan partnerinstellingen	Prijs overheidsconsumptie, beloning werknemers	1,20%	4,80%	3,30%	3,90%	3,80%	3,60%
5.	Prijscompensatie van subsidies aan partnerinstellingen	Prijs materiële overheidsconsumptie (imoc)	1,40%	4,10%	2,30%	2,40%	2,40%	1,90%
6.	Tarieven (van onder meer de Opcenten motorrijtuigenbelasting)	Nationale consumentenprijsindex (cpi)	1,50%	5,20%	2,40%	2,40%	2,40%	2,00%

In deze Kadernota zijn de bovengenoemde loon- en prijscompensaties berekend en als bedrag gepresenteerd bij de Algemene middelen onder de stelposten. De loon- en prijscompensaties zijn cumulatief berekend (jaar-op-jaar indexatie) tot en met 2025. Na vaststelling van de Kadernota wordt in de begroting 2023 de betreffende stelpost verdeeld naar de beleidsprogramma's waar de kosten ook gemaakt gaan worden. Het voor 2023 berekende bedrag wordt daarbij structureel toegekend aan de beleidsprogramma's.

De bovengenoemde toe te passen loon- en prijscompensatiecijfers voor subsidies hebben betrekking op partnerinstellingen. Voor eventuele overige instellingen die meerjarige exploitatiesubsidies ontvangen vanuit de provincie gelden de afspraken zoals die zijn vastgelegd in de aan hen toegekende subsidiebeschikking.

Indexatie infrastructurele investeringsprojecten

In de recentelijk vastgestelde Nota Investeren, waarden en exploiteren (2022) is opgenomen dat infrastructurele investeringsprojecten die zich over meerdere jaren voltrekken worden geïndexeerd. De indexatie voor dergelijke projecten wordt berekend op basis van het prijsindexcijfer voor de grond-, weg- en waterbouw (GWW), zoals dat door het CPB wordt bijgehouden.

Bij het opstellen van deze Kadernota 2023-2026 is hiervoor het laatst bekende (voorlopige) GWW-prijsindexcijfer gehanteerd van het CBS. Dit indexcijfer is 127,2. Dit wordt vergeleken met het prijsindexcijfer van januari 2021 dat 114,0 bedraagt. Hoe toe te kennen indexcijfer voor infrastructurele investeringen bedraagt daarmee: $(127,2 - 114,0) / 114,0 = 11,58\%$.